

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 29. januára 2019¹

Stanovisko 1/17

Žiadosť o stanovisko podaná Belgickým kráľovstvom

„Stanovisko vydané podľa článku 218 ods. 11 ZFEÚ – Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej (CETA) – Urovnávanie sporov medzi investormi a štátmi (ISDS) – Vytvorenie Tribunálu a Odvolacieho tribunálu – Zlučiteľnosť s primárnym právom Únie – Požiadavka dodržiavania autonómie právneho poriadku Únie a jej súdneho systému – Uplatniteľnosť Charty základných práv Európskej únie na výkon právomoci Únie uzavrieť medzinárodnú dohodu – Články 20 a 21 Charty – Zásada rovnosti zaobchádzania – Článok 47 Charty – Právo na prístup k nezávislému a nestrannému súdu“

Obsah

I. Úvod	2
II. Kontext žiadosti o stanovisko	3
III. Žiadosť o stanovisko podaná Belgickým kráľovstvom	7
A. O zlučiteľnosti dohody CETA s výlučnou právomocou Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie	8
1. Súdny systém Únie ako záruka autonómie právneho poriadku Únie	9
2. Podmienky vytvorenia osobitného mechanizmu urovnávania sporov medzinárodnými dohodami uzavretými Úniou	10
3. Požiadavka vzájomnosti pri ochrane poskytnutej investorom každej zmluvnej strany	13
4. Mechanizmus, ktorý je v súlade s absenciou priameho účinku dohody CETA	16
5. Rozsudok Achmea nepredurčuje súlad SSI s požiadavkou autonómie právneho poriadku Únie	17

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

6. Záruky stanovené zmluvnými stranami na účely zachovania výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie.....	20
7. SSI nemá vplyv na úlohu vnútroštátnych súdov pozostávajúcu v zabezpečení účinného uplatňovania práva Únie	27
8. Súlad s cieľmi vonkajšej činnosti Únie	29
9. Zavedenie mechanizmu predbežného konania na Súdnom dvore a možnosť celkového preskúmania výrokov súdmi členských štátov nie sú potrebné	30
B. O všeobecnej zásade rovnosti zaobchádzania a požiadavke efektivity práva Únie	31
C. O zlučiteľnosti oddielu F kapitoly 8 dohody CETA s právom na prístup k nezávislému a nestrannému súdu	36
1. Všeobecné úvahy	38
2. O prístupe malých a stredných podnikov k Tribunálu CETA.....	40
3. O podmienkach odmeňovania členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu	41
4. O podmienkach určovania a prípadného odvolávania členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu	42
5. O etických pravidlách uplatniteľných na členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu	43
IV. Návrh	43

I. Úvod

1. Dňa 30. októbra 2016 podpísala Kanada na jednej strane a Európska únia a jej členské štáty na strane druhej v Bruseli Komplexnú hospodársku a obchodnú dohodu (ďalej len „CETA“, z *Comprehensive Economic and Trade Agreement*)².

2. Podobne ako dohoda, ktorej sa týka stanovisko 2/15 (Dohoda o voľnom obchode so Singapurom) zo 16. mája 2017³, CETA je dohodou o voľnom obchode takzvanej „novej generácie“, v rozsahu, v akom okrem zvyčajných ustanovení týkajúcich sa znižovania ciel a nesadzobných prekážok ovplyvňujúcich obchod s tovarom a službami obsahuje pravidlá týkajúce sa najmä investícií, verejných obstarávaní, hospodárskej súťaže, ochrany duševného vlastníctva a trvalo udržateľného rozvoja.

3. Hoci bola dohoda CETA podpísaná, nebola ešte uzavretá v zmysle článku 218 ods. 6 ZFEÚ. Predbežne sa však čiastočne uplatňuje.⁴

2 Komplexná hospodárska a obchodná dohoda (CETA) medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej (Ú. v. EÚ L 11, 2017, s. 23). Rozhodnutie Rady Európskej únie o podpise je uverejnené v Ú. v. EÚ L 11, 2017, s. 1. [rozhodnutie Rady (EÚ) 2017/37 z 28. októbra 2016].

3 EU:C:2017:376, ďalej len „stanovisko 2/15“.

4 Pozri rozhodnutie Rady (EÚ) 2017/38 z 28. októbra 2016 o predbežnom vykonávaní Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej (Ú. v. EÚ L 11, 2017, s. 1080).

4. Prejednávaná vec sa týka žiadosti o stanovisko podanej na Súdny dvor 7. septembra 2017 Belgickým kráľovstvom podľa článku 218 ods. 11 ZFEÚ.

5. Žiadosť o stanovisko podaná Belgickým kráľovstvom znie takto:

„Je oddiel F (Urovnávanie investičných sporov medzi investormi a štátmi) ôsmej kapitoly (Investície) dohody CETA medzi Kanadou na jednej strane a [Úniou] a jej členskými štátmi na strane druhej, podpísanej 30. októbra 2016 v Bruseli, zlučiteľný so Zmluvami, vrátane základných práv?“

6. Oddiel F kapitoly 8 dohody CETA, ktorý obsahuje články 8.18 až 8.45 tejto dohody, má za cieľ zaviesť mechanizmus urovnávania investičných sporov medzi investormi a štátmi (MUS), známy tiež pod skratkou „ISDS System“ (*Investor State Dispute Settlement System*).

7. Na tento účel tento oddiel stanovuje vytvorenie tribunálu (ďalej len „Tribunál“ alebo „Tribunál CETA“) a odvolacieho tribunálu (ďalej len „Odvolací tribunál“ alebo „Odvolací tribunál CETA“), ako aj z dlhodobého hľadiska mnohostranného investičného súdu a s ním spojeného odvolacieho mechanizmu, ktoré by ukončili fungovanie prvých uvedených tribunálov. Ide teda o zriadenie „systému súdov v oblasti investícií“ (ďalej len „SSI“), skôr známeho pod svojím názvom v anglickom jazyku *Investment Court System* (ICS), v ktorom by Tribunál CETA predstavoval iba prvú etapu. Tento Tribunál by bol teda prvým konkrétnym uplatnením reformy režimu ISDS načrtnutej Európskou komisiou v roku 2015,⁵ v nadväznosti na konzultácie s verejnosťou o ochrane investícií a ISDS.⁶ Oddiel F kapitoly 8 dohody CETA tým stanovuje procesný inštitucionalizovaný rámec s cieľom úpravy prípadných sporov medzi investorom jednej zmluvnej strany a druhou zmluvnou stranou, týkajúcich sa výkladu a uplatňovania dohody CETA, na účely nápravy nedostatkov pripisovaných klasickému systému ISDS.

8. Zavedením tohto zreformovaného mechanizmu v dohode CETA chce Únia dosiahnuť celkovú reformu modelu urovnávania sporov medzi investormi a štátmi prechodom od súčasného systému ISDS *ad hoc*, založeného na zásadách rozhodcovského konania, k SSI, ktorého výsledkom by bolo vytvorenie stáleho mnohostranného súdu.⁷

9. Belgické kráľovstvo vo svojej žiadosti o stanovisko adresovanej Súdnemu dvoru vyjadruje svoje pochybnosti o zlučiteľnosti oddielu F kapitoly 8 dohody CETA so Zmluvami. Tieto pochybnosti sa v podstate týkajú účinkov tejto časti dohody na výlučnú právomoc Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie, na všeobecnú zásadu rovnosti zaobchádzania a požiadavku efektivity práva Únie, ako aj na právo na prístup k nezávislému a nestrannému súdu.

II. Kontext žiadosti o stanovisko

10. Právo upravujúce medzinárodné investície zahŕňa dve samostatné časti, a síce hmotnoprávne predpisy tvorené ustanoveniami sledujúcimi ochranu zahraničných investícií a procesnú časť patriacu do oblasti nadnárodného rozhodcovského konania.

5 Pozri stručnú správu Komisie z 5. mája 2015 s názvom „Investície v TTIP a mimo neho – Cesta k reforme. Posilnenie práva na reguláciu a prechod od súčasnej *ad hoc* arbitráže k investičnému súdu“, k dispozícii na tejto internetovej adrese: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/may/tradoc_153456.pdf.

6 Pozri pracovný dokument útvarov Komisie, správu z 13. januára 2015 s názvom „Verejné online konzultácie o ochrane investorov a urovnávaní sporov medzi investorom a štátom (ISDS) v rámci Transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP)“ [SWD(2015) 3 final], k dispozícii na tejto internetovej adrese: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/march/tradoc_153307.pdf.

7 Pozri v tejto súvislosti smernice na rokovania o Dohovore o zriadení mnohostranného súdu na urovnávanie investičných sporov. Dokument Rady z 20. marca 2018 č. 12981/17 je k dispozícii na tejto internetovej adrese: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12981-2017-ADD-1-DCL-1/fr/pdf>.

11. Režim ISDS v tejto súvislosti umožňuje urovnávanie sporov v prípade, keď sa investor domnieva, že niektorý štát porušil povinnosti, ktoré mu vyplývajú z medzinárodnej investičnej dohody. Zavedenie doložiek týkajúcich sa režimu ISDS do medzinárodnej dohody v oblasti investícií tak zahraničným investorom ponúka možnosť predložiť spor, ktorý majú so štátom, v ktorom boli investície uskutočnené, nie súdom tohto štátu, ale rozhodcovskému súdu *ad hoc*, podľa pravidiel, na ktoré sa daná dohoda odvoláva.

12. Rozmach rozhodcovského konania medzi investormi a štátmi je relatívne novým fenoménom, ku ktorému došlo v reakcii na údajné nedostatky súdnych systémov niektorých hostiteľských štátov, ktoré sa prejavili nedôverou investorov voči nim. Tento spôsob urovnávania sporov tak smeruje k tomu, že investorom poskytuje neutrálny a účinný prostriedok na urovanie sporu, čo má za cieľ podporiť investície zabezpečením hospodárskych subjektov, ktoré sa rozhodnú investovať v zahraničí.

13. Spôsob urovnávania sporov, ktorý predstavuje investičné rozhodcovské konanie, je teda od svojho vzniku riadený vôľou zmluvných strán externalizovať urovnávanie sporov medzi zahraničnými investormi a hostiteľským štátom.⁸ Tento spôsob urovnávania sporov má tiež za cieľ nahradiť diplomatickú ochranu, ktorou štát, ktorého príslušníkom je investor, preberá nároky tohto investora voči hostiteľskému štátu investícií.⁹ Nachádza sa teda v neustálom vývoji smerujúcom k vyňatiu sporov týkajúcich sa investícií z politickej a diplomatickej oblasti. Urovnávanie sporov medzi investormi a štátmi predstavuje tiež alternatívu k inej metóde urovnávania sporov v oblasti investícií, ktorú predstavuje rozhodcovské konanie medzi štátmi, ktoré obnáša rovnaké nevýhody ako diplomatická ochrana, to znamená z hľadiska investora vzťah závislosti voči svojmu štátu pôvodu a z hľadiska tohto štátu riziko, že začaté konanie môže negatívne pôsobiť na vzťahy, ktoré udržiava s ostatnými štátmi.

14. Únia musela v rámci nadobudnutia externej právomoci v oblasti priamych investícií vytvoriť model urovnávania sporov súvisiacich s dodržiavaním ochranných ustanovení obsiahnutých v dohodách o voľnom obchode, ktoré uzavrela s tretími štátmi.¹⁰ Rozhodcovské doložky obsiahnuté v dvojstranných investičných zmluvách sú totiž v oblasti medzinárodného investičného práva považované za hlavný prvok ochrany zahraničných investícií v hostiteľskom štáte.

15. Investičné rozhodcovské konanie vo svojej klasickej forme je však predmetom kritik, predovšetkým pokiaľ ide o nedostatok legitimacy a záruk nezávislosti rozhodcov, nedostatok koherencie a predvídateľnosti rozhodnutí, absenciu možnosti preskúmania vydaného rozhodnutia, riziko „zmrazenia právnej úpravy“¹¹ a vysoké náklady spojené s konaním.

16. So zreteľom na kritiky, ktorých predmetom je investičné rozhodcovské konanie, urýchlenie rokovaní medzi Úniou a tretími štátmi na účely rozvoja bilaterálnych vzťahov v oblasti voľného obchodu zahŕňajúcich časť týkajúcu sa investícií prináša množstvo výziev, tak politických, ako aj právnych.

8 Pozri JEAN G.-A.: *Le droit des investissements internationaux face à l'Union européenne*. Dizertačná práca obhájená 28. novembra 2016, bod 847.

9 Ako uviedla nemecká vláda na pojednávaní, ochrana investícií, tak ako je stanovená v dohode, akou je CETA, umožňuje emancipáciu investora vo vzťahu k svojmu štátu. Dohody týkajúce sa ochrany investícií tak umožňujú investorom, aby sami podali žalobu bez toho, aby boli závislí na dobrej vôli štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi.

10 Komisia na pojednávaní uviedla, že ukončila rokovanie o troch iných dohodách obsahujúcich takmer rovnaké ustanovenia so Spojenými štátmi mexickými, Singapurskou republikou a s Vietnamskou socialistickou republikou a že práve prebiehajú rokovania o podobných dohodách s Čínskou republikou, Čínskou ľudovou republikou, Indonézskou republikou, Japonskom, Malajziou, Republikou Mjanmarského zväzu a Filipínskou republikou.

11 Jedna z hlavných kritik systém ISDS sa totiž týka rizika nepriameho odrádzajúceho účinku na verejné politiky v tom zmysle, že vzhľadom na riziko žaloby by niektoré vlády mohli byť vedené k autencenzúre vo svojich politických výberoch na účely obmedzenia rizík, že budú napadnuté v rozhodcovskom konaní a budú musieť zaplatiť pokutu, ako aj trovy konania.

17. Spomedzi týchto výziev najvýznamnejšia pozostáva z definície modelu umožňujúceho Únii a jej členským štátom uplatniť rozhodcovský postup, ktorý predstavuje pravidlo v oblasti urovnávania sporov týkajúcich sa ochrany zahraničných investícií, pri súčasnom zlepšení klasického modelu, na účely na jednej strane reagovania na kritiky týkajúce sa fungovania rozhodcovských súdov, ako aj legitímnosti rozhodcovského systému medzi investormi a štátmi, a na druhej strane zosúladenia sa so základnými zásadami upravujúcimi mechanizmus urovnávania sporov v rámci právneho poriadku Únie.

18. Dotknutý model je z viacerých hľadísk poznačený niektorými originálnymi znakmi, ktoré mu priznávajú hybridný charakter, formu kompromisu medzi rozhodcovským súdom a medzinárodným súdom. Cesta, ktorú si zvolila Únia v rámci dohody CETA, je tak cestou inštitucionalizácie a procesu zvýšenia významu súdov v mechanizme urovnávania sporov v oblasti investícií, odrážajúcou rovnováhu medzi tradíciou a inováciou v oblasti investičného rozhodcovského konania. Treba tu zdôrazniť experimentálny rozmer, keďže Únia sa stavia na čelo vývoja, o ktorom budúcnosť potvrdí, či má byť z právneho hľadiska zachovaný.¹²

19. Únia musela viesť rokovania o tomto bode s tretími štátmi s pragmatizmom, berúc do úvahy skutočnosť, že rozhodcovské konanie medzi investormi a štátmi je jej partnermi, ako aj samotnými investormi považované za nevyhnutný prvok ochrany týchto investorov.¹³ Bezprostredným cieľom pre Úniu bolo teda pristúpiť k tomuto spôsobu urovnávania sporov a zároveň zaviesť v ňom zlepšenia, majúce na zreteli v dlhodobom meradle významnejšie zmeny, akými je plán vytvorenia mnohostranného investičného tribunálu.¹⁴

20. Dohoda CETA teda stanovuje mechanizmus urovnávania sporov, ktorého podoba sa vyvíjala v priebehu rokovaní, najmä na účely zohľadnenia výsledkov konzultácie s verejnosťou, ktorú v tejto súvislosti začala Komisia.¹⁵ Rozprúdenie živej diskusie týkajúcej sa vhodnosti a charakteristík tohto mechanizmu sa vysvetľuje predovšetkým skutočnosťou, že rozhodcovské konanie v oblasti investícií je miestom konfrontácie súkromných a verejných záujmov. Obnáša teda nevyhnutne problémy, ktoré by mohli mať vplyv na verejné politiky.

21. Reforma iniciovaná Úniou, tak ako sa prejavuje v dohode CETA, sa aktuálne zakladá na dvoch hlavných aspektoch, a síce na jednej strane na výslovnom odkaze na právo zmluvných strán na reguláciu vo verejnom záujme, spolu s konkrétnejšími ustanoveniami v oblasti ochrany investícií na účely zastavenia niektorých neprimeraných výkladov právnych noriem¹⁶ a na druhej strane na vôli smerovať k súdnemu systému charakterizovanému najmä nezávislosťou a nestrannosťou svojich členov, ako aj transparentnosťou svojich konaní.

12 Pozri JEAN, G-A.: c. d., bod 25.

13 Pozri v tejto súvislosti oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a Sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „Na ceste ku komplexnej európskej medzinárodnej investičnej politike“ [KOM(2010) 343 v konečnom znení], s. 11.

14 Článok 8.29 dohody CETA nazvaný „Vytvorenie mnohostranného investičného tribunálu a odvolací mechanizmus“ v tomto smere stanovuje, že „zmluvné strany sa spolu s ostatnými obchodnými partnermi budú zasadzovať o vytvorenie mnohostranného investičného tribunálu a odvolacieho mechanizmu na urovnávanie investičných sporov. Po zavedení takéhoto mnohostranného mechanizmu Spoločný výbor CETA prijme rozhodnutie, v ktorom stanoví, že investičné spory podľa tohto oddielu sa budú rozhodovať podľa tohto mnohostranného mechanizmu a prijme vhodné prechodné opatrenia“.

15 Pozri poznámku pod čiarou 6.

16 Spresnenie ochranných doložiek obsiahnutých v dohode CETA tak umožňuje obmedziť relatívne široký priestor pre výklad, ktorým zvyčajne disponujú rozhodcovské sudy: pozri TERCIER P.: Voies de recours. In: KESSEDJIAN, C.: *Le droit européen et l'arbitrage d'investissement*. Panthéon-Assas, Paris, 2011, s. 165 – 177, ktorý zdôrazňuje, že pri existencii „textov zmlúv... ktoré sú veľmi často nejasné, obmedzujúce sa na uvedenie niekoľkých všeobecných zásad“ majú rozhodcovské sudy „významnú výkladovú, či dokonca tvorivú funkciu“, čím tak vykonávajú „kvázi normatívnu činnosť“ (s. 171).

22. Predmetné konanie o stanovisku sa týka tohto posledného režimu v jeho súčasnom stave vývoja, ktorý sa odkláňa od klasického rozhodcovského konania v snahe priblížiť sa súdnemu systému. Ustanovenia dohody CETA týkajúce sa tohto režimu nie sú súčasťou tých ustanovení, ktoré sa predbežne uplatňujú.¹⁷

23. Hoci má uvedený režim názov „Urovnávanie sporov medzi investormi a štátmi“, vzťahuje sa nielen na prípady, v ktorých investor jedného členského štátu podá sťažnosť proti Kanade a v ktorých kanadský investor podá sťažnosť proti niektorému členskému štátu, ale aj na prípady, v ktorých kanadský investor podá sťažnosť proti Únii.

24. Základné ustanovenia týkajúce sa organizácie a zavedenia SSI sa nachádzajú v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA. Niektoré body sú však ponechané na rozhodnutie Spoločného výboru CETA, ktorého sa týka článok 26.1 tejto dohody.

25. Základná charakteristika tohto mechanizmu urovnávania sporov spočíva vo vytvorení stáleho Tribunálu rozhodujúceho o sťažnostiach podaných investormi proti niektorej zmluvnej strane.¹⁸ Tribunál je zložený z pätnástich členov určených Spoločným výborom CETA¹⁹ na funkčné obdobie piatich rokov, ktoré možno jedenkrát obnoviť.²⁰

26. Členovia Tribunálu musia mať kvalifikáciu požadovanú vo svojich príslušných krajinách na ustanovenie do sudcovskej funkcie alebo byť právnikmi, ktorí sú uznávanými odborníkmi a musia mať preukázateľné odborné znalosti v oblasti medzinárodného práva verejného.²¹ Členovia Tribunálu musia byť nezávislí a musia dodržiavať ustanovenia týkajúce sa predchádzaniu konfliktu záujmov.²² Tribunál rozhoduje o prejednávanych veciach v senátoch všeobecne zložených z troch členov, ktorých určí predseda Tribunálu na rotačnom základe, pričom zabezpečí, aby bolo zloženie senátov náhodné a nepredvídateľné.²³

27. Výroky Tribunálu môžu byť predmetom preskúmania pred stálym Odvolacím tribunálom.²⁴ Odvolania sa môžu zakladať najmä na nesprávnom právnom posúdení alebo na zjavnom pochybení pri posúdení skutkového stavu vrátane posúdenia príslušných vnútroštátnych právnych predpisov.²⁵ Členovia Odvolacieho tribunálu sú určené Spoločným výborom CETA.²⁶ Musia mať rovnakú kvalifikáciu ako členovia Tribunálu a podliehajú rovnakým etickým zásadám.²⁷

28. Podľa článku 8.41 ods. 1 dohody CETA „výrok vydaný podľa tohto oddielu bude medzi stranami zúčastnenými na spore a pokiaľ ide o daný konkrétny prípad záväzný“.

17 Článok 1 ods. 1 písm. a) rozhodnutia 2017/38 totiž stanovuje, že z ustanovení kapitoly 8 dohody CETA sa v určitom rozsahu predbežne vykonávajú len články 8.1 až 8.8, 8.13, 8.15 a 8.16.

18 Článok 8.27 dohody CETA.

19 Článok 8.27 ods. 2 dohody CETA.

20 Článok 8.27 ods. 5 dohody CETA. Funkčné obdobie žrebom určených siedmich osôb z týchto 15 členov určených bezprostredne po nadobudnutí platnosti tejto dohody sa však predĺži na šesť rokov.

21 Článok 8.27 ods. 4 dohody CETA.

22 Článok 8.30 dohody CETA s názvom „Etika“.

23 Článok 8.27 ods. 6 a 7 dohody CETA.

24 Článok 8.28 dohody CETA. Z vyhlásenia č. 36 Komisie a Rady o ochrane investícií a investičnom súde (Ú. v. EÚ L 11, 2017, s. 20, ďalej len „vyhlásenie č. 36“) vyplýva, že odvolací mechanizmus je určený na „zaistenie vzájomného súladu rozhodnutí vydaných v prvom stupni, a prispieva tak k právnej istote“.

25 Článok 8.28 ods. 2 dohody CETA.

26 Článok 8.28 ods. 3 dohody CETA.

27 Článok 8.28 ods. 4 dohody CETA.

29. Pokiaľ ide o hmotnoprávne ustanovenia, nový prístup spája potvrdenie práva zmluvných strán na reguláciu²⁸ s úsilím o presnosť pri definovaní základných ochranných noriem.²⁹

30. Dohoda CETA sa tak snaží podporiť cezhraničné investície medzi Úniou a Kanadou tak, že investorom zmluvných strán priznáva vysoký stupeň ochrany ich investícií, pričom chráni regulačnú právomoc každej zmluvnej strany.³⁰

31. Ešte spresním, že pri podpisovaní dohody CETA bola vypracovaná Spoločná listina o výklade³¹, ktorá v bode 6 stanovuje osobitné výkladové usmernenia v súvislosti so SSI. Okrem toho Komisia a Rada predložili pri príležitosti podpísania tejto dohody vyhlásenie č. 36, v ktorom tieto inštitúcie uvádzajú opatrenia, ktoré majú byť prijaté na účely zavedenia SSI.

32. Po tomto opise hneď na úvod uvádzam, že na účely odpovede na žiadosť o stanovisko podanú Belgickým kráľovstvom ponechám bokom, napriek ich závažnosti, politické a hospodárske časti problematiky, ktorá mi je predložená, keďže považujem za nevyhnutné zdôrazniť, že patrí do právomoci voľnej úvahy inštitúcií Únie zvoliť si pri výkone spoločnej obchodnej politiky zaradenie do ustáleného postupu medzinárodného rozhodcovského konania.

33. Neprislúcha mi teda vyjadriť sa z politického hľadiska k vhodnosti stanovenia spôsobu urovnávania sporov tohto typu v dohodách, ktoré Únia uzatvára s tretími štátmi, ani k hospodárskemu dopadu, ktorý môže mať mechanizmus ISDS na prilákanie zahraničných investorov a na rozvoj ich činností. Tieto skutočnosti patria do širokej miery voľnej úvahy inštitúcií Únie.³² Okrem toho sú výsledkom demokratickej diskusie vedenej v Únii a v členských štátoch. Jediné, čo budem musieť preskúmať, je to, či prijatím postupu investičného rozhodcovského konania a jeho prispôbením na účely toho, aby sa vyvíjal smerom k modelu súdneho charakteru, je dohoda z čisto právneho hľadiska zlučiteľná s primárnym právom Únie.

III. Žiadosť o stanovisko podaná Belgickým kráľovstvom

34. Belgické kráľovstvo sa svojou žiadosťou o stanovisko snaží prispieť k objasneniu právneho rámca, do ktorého sa má zaradiť dohoda CETA, bez toho, aby ono samo zaujalo stanovisko k spôsobu, akým by podľa neho bolo vhodné odpovedať na otázky predložené Súdnemu dvoru.

35. Belgické kráľovstvo tiež uvádza, že si je vedomé toho, že niektoré opatrenia majú byť prijaté na základe dohody CETA a vyhlásenia č. 36, čo by mohlo ovplyvniť stanovisko Súdného dvora.

36. Žiadosť o stanovisko sa delí na tieto tri problematiky: právomoc Súdného dvora, zásada rovnosti zaobchádzania a požiadavka efektivity práva Únie, ako aj právo na prístup k nezávislému a nestrannému súdu.

28 Pozri článok 8.9 dohody CETA.

29 A síce národné zaobchádzanie (článok 8.6 dohody CETA), zaobchádzanie podľa doložky najvyšších výhod (článok 8.7 dohody CETA), spravodlivé a nestranné zaobchádzanie (článok 8.10 dohody CETA) a ochrana v prípade vyvlastnenia (článok 8.12 dohody CETA).

30 Pozri vo všeobecnej rovine BONOMO S.: *Les traités bilatéraux relatifs aux investissements: entre protection des investissements étrangers et sauvegarde de la souveraineté des États*. Presses universitaires d'Aix-Marseille, Aix-en-Provence, 2012.

31 Spoločná listina o výklade Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) medzi Kanadou a Európskou úniou a jej členskými štátmi (Ú. v. EÚ L 11, 2017, s. 3, ďalej len „spoločná listina o výklade“).

32 Pozri najmä rozsudok z 21. decembra 2016, *Swiss International Air Lines (C-272/15, EU:C:2016:993, bod 24)*, v ktorom Súdny dvor uviedol, že „inštitúcie a orgány Únie disponujú pri riadení vonkajších vzťahov širokou voľnosťou politického rozhodovania“ a že „riadenie vonkajších vzťahov nevyhnutne zahŕňa rozhodnutia politickej povahy“.

37. Pokiaľ ide o prípustnosť žiadosti Belgického kráľovstva, na úvod treba zdôrazniť preventívny charakter konania o stanovisku. V tejto súvislosti pripomínam, že „podľa článku 218 ods. 11 ZFEÚ môžu Parlament, Rada, Komisia alebo členský štát získať stanovisko Súdneho dvora k tomu, či je zamýšľaná dohoda v súlade s ustanoveniami Zmlúv. Účelom tohto ustanovenia je predísť komplikáciám, ktoré by mohli nastať, ak by bol na Súdnom dvore napadnutý súlad medzinárodných dohôd zaväzujúcich Úniu so Zmluvami“³³. Totiž „prípadné rozhodnutie Súdneho dvora o vyslovení nesúladu medzinárodnej dohody zaväzujúcej Úniu so Zmluvami vzhľadom na jej obsah alebo postup, na základe ktorého bola uzavretá, vydané po jej uzavretí, by totiž nutne vyvolalo závažné ťažkosti nielen na úrovni Únie, ale aj na úrovni medzinárodných vzťahov a mohlo by spôsobiť ujmu všetkým dotknutým stranám vrátane tretích štátov“³⁴.

38. Ako som uviedol vyššie, hoci bola dohoda CETA podpísaná, nebola ešte uzavretá v zmysle článku 218 ods. 6 ZFEÚ. Táto dohoda ostáva teda „zamýšľanou“ dohodou v zmysle článku 218 ods. 11 ZFEÚ.

A. O zlučiteľnosti dohody CETA s výlučnou právomocou Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie

39. Belgické kráľovstvo pripomína, že Súdny dvor v bode 246 svojho stanoviska 2/13 vyhlásil „zásad[ú] výlučnej právomoci Súdneho dvora na podanie konečného výkladu práva Únie“.

40. Tento členský štát pripomína tiež dôvody, na základe ktorých sa Súdny dvor vo svojom stanovisku 1/09 z 8. marca 2011³⁵ domnieval, že návrh medzinárodnej dohody o vytvorení súdu pre európske patenty a patenty Spoločenstva bol nezlučiteľný s právom Únie.

41. Belgické kráľovstvo po tom, čo uviedlo, že článok 8.18 ods. 1 dohody CETA oprávňuje Tribunal preskúmať, či je právny predpis sekundárneho práva Únie zlučiteľný s ustanoveniami oddielov C a D kapitoly 8 tejto dohody, konštatovalo, že Tribunal môže byť v rámci tohto preskúmania pravidelne konfrontovaný s otázkami výkladu práva Únie. S odvolaním sa na článok 8.31 ods. 2 dohody CETA Belgické kráľovstvo uvádza, že pri absencii prevládajúceho výkladu bude Tribunal nútený sám podať výklad práva Únie.

42. Hoci sa podľa tohto členského štátu dohoda CETA odlišuje od mechanizmu zvažovaného v stanovisku 1/09 v rozsahu, v akom Tribunal nebude priamo požiadaný rozhodnúť v spore, ktorý mu je predložený, z hľadiska práva Únie ako uplatniteľného práva, ani preskúmať platnosť aktu Únie, naproti tomu, tak ako mechanizmy zvažované v stanoviskách 1/09 a 2/13, SSI umožňuje Tribunalu preskúmať zlučiteľnosť ustanovení sekundárneho práva Únie s relevantnými ustanoveniami dohody CETA a určiť na tento účel výklad práva Únie.

43. Vzhľadom na to, že režim ISDS stanovený v dohode CETA neuvádza povinnosť a ani len možnosť pre Tribunal obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou o výklade práva Únie (absencia mechanizmu predbežného konania), Belgické kráľovstvo sa pýta, či je tento režim, ktorý môže viesť ku konečným rozhodcovským výrokom, ktoré majú záväzný charakter v súlade s tým, čo stanovuje článok 8.41 ods. 1 tejto dohody, zlučiteľný so zásadou výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie.

33 Pozri najmä stanovisko 2/13 (Pristúpenie Únie k EDLP) z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, bod 145 a citovaná judikatúra), ďalej len „stanovisko 2/13“.

34 Pozri stanovisko 2/13 (bod 146 a citovaná judikatúra).

35 EU:C:2011:123, ďalej len „stanovisko 1/09“.

44. Belgické kráľovstvo sa v skratke snaží dozvedieť, či zásada výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie je alebo nie je porušená dohodou CETA. Presnejšie chce, aby Súdny dvor určil, či je článok 8.31 ods. 2 tejto dohody dostačujúci na zaručenie jednotného výkladu práva Únie, alebo či naopak vzhľadom na záväzný charakter rozhodcovského výroku podľa článku 8.41 ods. 1 tejto dohody treba konštatovať porušenie tejto požiadavky jednotného výkladu, ktorého garantom je Súdny dvor.

45. Na účely odpovede na túto časť žiadosti o stanovisko začnem moju analýzu tam, kde ju Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/15 zanechal. Súdny dvor totiž v tomto stanovisku obmedzil svoje preskúmanie na rozdelenie právomocí medzi Úniou a jej členskými štátmi vo vzťahu k hmotnoprávnym a procesným aspektom vonkajšej politiky Únie v oblasti investícií.

46. V tejto súvislosti treba uviesť, že Lisabonská zmluva zverila Únii výlučnú právomoc v oblasti priamych investícií tým, že ich zaradila do oblasti spoločnej obchodnej politiky, ako to vyplýva z článku 3 ods. 1 písm. e) a z článku 207 ods. 1 ZFEÚ. Únia okrem toho disponuje delenou právomocou, pokiaľ ide o iné než priame investície.³⁶

47. Súdny dvor spresnil, že výlučná právomoc, ktorou disponuje Únia podľa článku 207 ZFEÚ v oblasti priamych zahraničných investícií, sa vzťahuje na všetky hmotnoprávne ustanovenia, ktoré sa zvyčajne nachádzajú v dvojstrannej investičnej dohode.³⁷ Naproti tomu Únia zdieľa s členskými štátmi svoju právomoc vo vzťahu k ustanoveniam v oblasti urovnávania sporov medzi investormi a štátmi.³⁸ Súdny dvor v tejto súvislosti vo svojom stanovisku 2/15 uviedol, že ide o režim, „ktorý vyníma spory zo súdnej právomoci členských štátov“ a že tento režim musí byť vzhľadom na to zavedený so súhlasom týchto štátov.³⁹

48. Súdny dvor však vo svojom stanovisku 2/15 nepreskúmal otázku zlučiteľnosti mechanizmu urovnávania sporov stanoveného v dohode týkajúcej sa medzinárodných investícií s právom Únie z hľadiska zachovania svojich vlastných právomocí.

49. Súdny dvor teraz musí v súvislosti s rovnakým typom dohody s Kanadou rozhodnúť o možnosti a spôsoboch koexistencie takéhoto mechanizmu urovnávania sporov so súdnym systémom Únie.

1. Súdny systém Únie ako záruka autonómie právneho poriadku Únie

50. Ako uviedol Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/13, „na zachovanie charakteristických znakov a autonómie tohto právneho poriadku [Únie] zaviedli Zmluvy súdny systém určený na zabezpečenie súdržného a jednotného výkladu práva Únie“⁴⁰.

51. V tomto rámci „vnútroštátnym súdom a Súdnemu dvoru prislúcha, aby zaručili plné uplatňovanie práva Únie vo všetkých členských štátoch a súdnu ochranu práv, ktoré pre jednotlivca vyplývajú z práva Únie“⁴¹.

52. Úlohou Súdneho dvora je „zabezpečiť dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní Zmlúv“, v súlade s tým, čo stanovuje článok 19 ods. 1 ZEÚ. Táto úloha Súdneho dvora znamená zodpovednosť „zabezpečiť dodržiavanie autonómie právneho poriadku Únie takto vytvorenej Zmluvami“⁴².

36 Pozri stanovisko 2/15 (bod 243).

37 Pozri stanovisko 2/15 (body 78 až 109).

38 Pozri stanovisko 2/15 (bod 293).

39 Stanovisko 2/15 (bod 292).

40 Pozri stanovisko 2/13 (bod 174).

41 Pozri stanovisko 2/13 (bod 175 a citovaná judikatúra).

42 Stanovisko 1/09 (bod 67).

53. Súdny dvor vo svojom stanovisku 1/09 zdôraznil, že o túto zodpovednosť sa delí s vnútroštátnymi súdmi. Súdny dvor totiž uviedol, že „z článku 19 ods. 1 ZEÚ vyplýva, že dodržiavanie tohto právneho poriadku [Únie] a súdneho systému kontrolujú Súdny dvor a sudy členských štátov“⁴³.

54. Súdny dvor sa opiera aj o článok 4 ods. 3 ZEÚ, keď uvádza, že „členským štátom prislúcha, aby najmä na základe zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 prvom pododseku ZEÚ zabezpečili na svojich územiach uplatňovanie a dodržiavanie práva Únie“⁴⁴.

55. Súdny dvor tiež zdôraznil, že „vnútroštátny súd vykonáva v spolupráci so Súdnym dvorom funkciu, ktorá im je pridelená spoločne s cieľom zabezpečiť dodržiavanie práva pri uplatňovaní a výklade zmlúv“⁴⁵.

56. Konkrétne „základom celého takto koncipovaného súdneho systému je konanie o prejudiciálnej otázke upravené v článku 267 ZFEÚ, ktoré má za cieľ – prostredníctvom nastoleného dialógu medzi súdmi, konkrétne medzi Súdnym dvorom a súdmi členských štátov – zabezpečiť jednotný výklad práva Únie... čím umožňuje zabezpečiť jeho súdržnosť, plný účinok a autonómiu a nakoniec aj špecifický charakter práva vytvoreného Zmluvami“⁴⁶.

57. Súdny dvor tým zdôraznil „význam, na účely zabezpečenia ústavnej štruktúry [právneho] systému Únie, spolupráce medzi súdmi Únie a vnútroštátnymi súdmi členských štátov“⁴⁷.

58. Tento osobitný vzťah medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi poznačený stálym dialógom predstavuje súčasne prejav a ochranu špecifického právneho poriadku, akým je právny poriadok Únie. Z tohto dôvodu chce Súdny dvor chrániť tento vzťah pred všetkým, čo by ho mohlo narušiť.

59. Hneď na úvod zdôrazňujem, že zachovanie autonómie právneho poriadku Únie nie je synonymom sebestačnosti.⁴⁸ Vyžaduje iba, aby nedošlo k narušeniu integrity tohto právneho poriadku, ktorá sa vo veľkej miere zakladá na právomoci Súdného dvora povedať posledné slovo o tom, čo je právo Únie a na spolupráci, ktorú na tento účel udržiava so súdmi členských štátov.

2. Podmienky vytvorenia osobitného mechanizmu urovnávania sporov medzinárodnými dohodami uzavretými Úniou

60. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že medzinárodné dohody uzavreté Úniou podľa ustanovení Zmlúv predstavujú, pokiaľ ide o Úniu, akty prijaté jej inštitúciami.⁴⁹ Z toho dôvodu sú tieto dohody odo dňa, keď nadobudli platnosť, neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Únie.⁵⁰ Z článku 216 ods. 2 ZFEÚ vyplýva, že „dohody uzavreté Úniou sú záväzné pre inštitúcie Únie a pre členské štáty“. Na základe

43 Stanovisko 1/09 (bod 66). Pozri tiež rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 32 a citovaná judikatúra).

44 Pozri najmä stanovisko 2/13 (bod 173 a citovaná judikatúra). Pozri tiež rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34 a citovaná judikatúra).

45 Stanovisko 1/09 (bod 69). Pozri tiež rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 33 a citovaná judikatúra).

46 Pozri stanovisko 2/13 (bod 176 a citovaná judikatúra).

47 SIMON D.: Avis négatif sur le projet de création d'une juridiction des brevets. In: *Europe*, č. 5, LexisNexis, Paris, 2011, s. 4 – 7, bod 20.

48 Pozri LENAERTS K.: Les fondements constitutionnels de l'Union européenne dans leur rapport avec le droit international. In: *La Cour de justice de l'Union européenne sous la présidence de Vassilios Skouris (2003 – 2015): Liber amicorum Vassilios Skouris*, Bruylant, Bruxelles, 2015, s. 367 – 385, ktorý uvádza, že „ústavná autonómia Únie nemá medzi svojimi charakteristickými znakmi izolacionistické sklony“ (s. 369).

49 Pozri najmä rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, bod 45 a citovaná judikatúra).

50 Pozri najmä rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, bod 46 a citovaná judikatúra).

toho podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora „majú tieto dohody prednosť pred predpismi sekundárneho práva [Únie]“⁵¹. Od okamihu, kedy dohoda CETA nadobudne účinnosť, sa teda automaticky zaradi do právneho poriadku Únie a bude tvoriť jeho súčasť podobne ako ostatné pramene práva Únie.⁵²

61. Okrem toho, ako vyplýva z článku 19 ods. 3 písm. b) ZEÚ a článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ, „Súdny dvor má v rámci prejudiciálneho konania právomoc bez výnimky rozhodovať o výklade a platnosti aktov prijatých inštitúciami Únie“⁵³, čo zahŕňa medzinárodné dohody uzavreté Úniou. Súdny dvor má tiež právomoc „rozhodnúť o výklade rozhodnutí prijatých orgánom vytvoreným touto zmluvou a povereným jej vykonávaním“⁵⁴.

62. Vzhľadom na to treba hneď na úvod pripomenúť, že uplatniteľnosť dohôd uzavretých Úniou môže byť pred súdom Únie alebo vnútroštátnymi súdmi obmedzená, najmä pokiaľ sa Súdny dvor domnieva, že tieto dohody nepriznávajú jednotlivcom práva, ktorých sa môžu dovolávať na súde. V tejto súvislosti môže Súdny dvor pristúpiť k preskúmaniu charakteru a štruktúry predmetnej medzinárodnej dohody a overiť, či sú jej ustanovenia z hľadiska ich obsahu nepodmienečné a dostatočne presné.⁵⁵

63. Pokiaľ ide o dohodu CETA, každé skúmanie Súdny dvorom z hľadiska toho, či táto dohoda môže alebo nemôže mať priamy účinok, je zbytočné v rozsahu, v akom článok 30.6 danej dohody vyjadruje výslovnú vôľu zmluvných strán odmietnuť tento účinok. Tento článok totiž vo svojom odseku 1 stanovuje, že na dohodu CETA sa nemožno dovolávať „priamo... v rámci vnútroštátnych právnych systémov zmluvných strán“⁵⁶. Vyplýva z toho, že hoci bude po nadobudnutí účinnosti neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Únie, na zamýšľanú dohodu sa v Únii nebude možné priamo odvolávať. Ani sudy Únie a ani sudy členských štátov teda nebudú môcť priamo uplatňovať túto dohodu v sporoch, ktoré im budú predložené. Z tohto dôvodu ide o dva koexistujúce právne systémy, ktorých vzájomné pôsobenia boli úmyselne obmedzené.

64. Na to, aby mohla medzinárodná dohoda uzavretá Úniou tvoriť neoddeliteľnú súčasť jej právneho poriadku, musia byť ustanovenia tejto dohody plne v súlade s ustanoveniami Zmlúv a s ústavnými zásadami, ktoré z nich vyplývajú.⁵⁷ Na účely rešpektovania ústavnej autonómie právneho poriadku Únie je preto potrebné, aby medzinárodné dohody, ktoré Únia uzavrela s tretími štátmi, nezasahovali do jemnej rovnováhy medzi „medzinárodným prepojením a osobitosťou práva Únie“⁵⁸.

65. Súdny dvor už v tomto ohľade opakovane rozhodol, že „medzinárodná dohoda, ktorá počíta s vytvorením súdu povereného výkladom jej ustanovení, ktorého rozhodnutia budú pre inštitúcie, vrátane Súdneho dvora, záväznú, v zásade nie je s právom Únie nezlučiteľná“⁵⁹. Podľa Súdneho dvora totiž „právomoc Únie v oblasti medzinárodných vzťahov a jej spôsobilosť uzatvárať medzinárodné zmluvy nevyhnutne obsahuje aj možnosť podriať sa rozhodnutiam súdneho orgánu, ktorý bol

51 Pozri najmä rozsudok z 10. januára 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, bod 35 a citovaná judikatúra).

52 K tejto otázke pozri LENAERTS K.: Droit international et monisme de l'ordre juridique de l'Union. In: *Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège*, č. 4, Larcier, Bruxelles, 2010, s. 505 – 519.

53 Pozri najmä rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, bod 44 a citovaná judikatúra).

54 Pozri najmä rozsudok z 20. septembra 1990, Sevince (C-192/89, EU:C:1990:322, bod 10 a citovaná judikatúra). Podľa Súdneho dvora to platí o to viac, že úlohou článku 267 ZFEÚ je zabezpečiť v Únii jednotné uplatňovanie všetkých ustanovení, ktoré sú súčasťou právneho poriadku Únie, a zabrániť tak tomu, aby sa účinky týchto ustanovení líšili v závislosti od ich konkrétneho výkladu v jednotlivých členských štátoch (bod 11 a citovaná judikatúra).

55 Pozri najmä rozsudok z 3. júna 2008, Intertanko a i. (C-308/06, EU:C:2008:312, bod 45 a citovaná judikatúra).

56 Pozri tiež článok 30.6 ods. 2 dohody CETA, ktorý stanovuje, že „zmluvná strana nesmie v rámci svojich vnútroštátnych právnych predpisov stanoviť právo na podanie žaloby proti druhej zmluvnej strane z dôvodu, že určité opatrenie tejto druhej zmluvnej strany nie je v súlade s touto dohodou“.

57 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, bod 46 a citovaná judikatúra).

58 Pozri LENAERTS K.: Droit international et monisme de l'ordre juridique de l'Union, c. d., predovšetkým s. 506.

59 Pozri najmä stanovisko 2/13 (bod 182 a citovaná judikatúra).

takýmito dohodami vytvorený alebo určený, pokiaľ ide o výklad a uplatňovanie ich ustanovení“⁶⁰. Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/15 uviedol, že rovnakým spôsobom právomoc Únie uzatvárať medzinárodné dohody zahŕňa nevyhnutne možnosť podriaďiť sa rozhodnutiam „orgánu, ktorý, hoci formálne nie je súdnym orgánom, v zásade plní funkciu súdu“⁶¹.

66. Súdny dvor však spresnil, že „medzinárodná dohoda môže mať dosah na jeho vlastné právomoci len vtedy, pokiaľ sú splnené základné podmienky zachovania povahy týchto právomocí a neohrozí sa autonómia právneho poriadku Únie“⁶².

67. Podľa Súdneho dvora „na zachovanie autonómie právneho poriadku [Únie] je potrebné, na jednej strane, aby právomoci [Únie] a jej inštitúcií, ktoré boli stanovené v zmluve, neboli skreslené“⁶³. Na druhej strane vyžaduje, aby predmetný mechanizmus urovnávania sporov nemal „za následok to, že [Únii] a jej inštitúciám bude pri výkone ich interných právomocí uložený určitý výklad právnych noriem [Únie]“⁶⁴.

68. Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/13 uviedol, že „[ú]loha orgánov, ktoré majú na základe [Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd]“⁶⁵ rozhodovacie právomoci, upravená v zamýšľanej dohode, najmä nesmie viesť k tomu, že bude Únii a jej inštitúciám uložený pri výkone ich interných právomocí určitý výklad právnych noriem Únie“⁶⁶.

69. Ako Súdny dvor uviedol vo svojom stanovisku 1/09, mohol vydať pozitívne stanovisko k zavedeniu súdnych systémov medzinárodnými dohodami, ktoré mali v podstate samostatne rozhodovať v sporoch týkajúcich sa výkladu a uplatnenia ustanovení príslušných medzinárodných dohôd a ktoré neovplyvňovali právomoci súdov členských štátov vykladať a uplatňovať právo Únie, ani ich možnosť alebo dokonca povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor a právomoc Súdneho dvora naň odpovedať.⁶⁷ Naproti tomu Súdny dvor sa postavil proti vytvoreniu medzinárodného súdneho orgánu, ktorý by mal vykladať a uplatňovať nielen ustanovenia dohody, na základe ktorej vznikol, ale aj iné právne nástroje Únie a mohol by rozhodnúť v spore, ktorý sa bude pred ním prejednávať, z hľadiska základných práv a všeobecných zásad práva Únie a dokonca preskúmať platnosť aktov Únie.⁶⁸

70. Treba teda preskúmať, či by právomoc, ktorú oddiel F kapitola 8 dohody CETA priznáva Tribunálu CETA na účely výkladu a uplatňovania jej ustanovení, mohla viesť k uloženiu určitého výkladu právnych noriem Únie inštitúciám Únie a najmä Súdnemu dvoru pri výkone právomocí, ktoré im zverujú Zmluvy. Konkrétnejšie, porušuje oddiel F kapitoly 8 dohody CETA „zásadu výlučnej právomoci Súdneho dvora na podanie konečného výkladu práva Únie“⁶⁹?

71. Pred prístupím k jadrú tejto problematiky považujem za dôležité vysvetliť dôvody, na základe ktorých požiadavka vzájomnosti pri ochrane priznanej investorom každej zmluvnej strany musí byť zohľadnená v rámci preskúmania otázky, či oddiel F kapitoly 8 dohody CETA narušuje autonómiu právneho poriadku Únie.

60 Tamže.

61 Stanovisko 2/15 (bod 299).

62 Pozri najmä stanovisko 2/13 (bod 183 a citovaná judikatúra).

63 Pozri najmä stanovisko 1/00 (Dohoda o vytvorení spoločného európskeho leteckého priestoru) z 18. apríla 2002 (EU:C:2002:231, bod 12 a citovaná judikatúra), ďalej len „stanovisko 1/00“.

64 Pozri najmä stanovisko 1/00 (bod 13 a citovaná judikatúra).

65 Podpísaný v Ríme 4. novembra 1950, ďalej len „EDLP“.

66 Pozri stanovisko 2/13 (bod 184 a citovaná judikatúra). Súdny dvor vo svojom stanovisku 1/92 (Dohoda o EHP – II) z 10. apríla 1992 (EU:C:1992:189) tiež uviedol, že zachovanie autonómie práva Únie znamená, že orgány vytvorené predmetnou medzinárodnou dohodou nemôžu neuznať záväzný charakter rozhodnutí Súdneho dvora v právnom poriadku Únie, ani zasiahnuť do judikatúry Súdneho dvora (body 22 až 24). Podľa Súdneho dvora táto zásada predstavuje „základnú nevyhnutnú záruku autonómie právneho poriadku [Únie]“ (bod 24).

67 Pozri stanovisko 1/09 (bod 77).

68 Pozri stanovisko 1/09 (bod 78).

69 Stanovisko 2/13 (bod 246).

3. Požiadavka vzájomnosti pri ochrane poskytnutej investorom každej zmluvnej strany

72. Keď fyzická alebo právnická osoba investuje v niektorom členskom štáte Únie, uplatňuje sa na tieto investície právo tohto štátu, ktorého neoddeliteľnú súčasť tvorí právo Únie. V prípade spochybnenia týkajúceho sa uplatnenia tohto práva budú súdy daného štátu rozhodovať v spore na základe práva, ktorého dodržiavanie majú za úlohu zabezpečiť, v prípade potreby po podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. Po obrátení sa na vnútroštátny súd sa môže investor snažiť získať zrušenie vnútroštátneho opatrenia a/alebo získať náhradu škody.

73. Každý kanadský podnik investujúci v členskom štáte Únie preto podlieha, pokiaľ ide o tieto investície, právu tohto členského štátu, ktoré zahŕňa právo Únie. Je zjavné, že investor pochádzajúci z tretieho štátu, ktorý chce investovať v členskom štáte, bude mať k dispozícii normatívne predpisy chrániace tieto investície, ako aj prostriedky nápravy na uplatnenie svojich nárokov. Bez toho, aby sa obchodným partnerom Únie vytýkal zlý úmysel, však nemožno vychádzať z toho, že investori Únie budú mať v tretích štátoch, s ktorými chce Únia rozvinúť vzťahy v oblasti investovania, rovnaký stupeň ochrany z hľadiska hmotnoprávneho a procesného. Z tohto dôvodu musí Únia pri vedení svojej obchodnej politiky rokovať s tretími štátmi na základe vzájomnosti o hmotnoprávných a procesných ustanoveniach ochrany investícií uskutočnených medzi dvomi zmluvnými stranami.

74. Existencia odlišných štandardov ochrany vo vnútroštátnych právach zmluvných strán vedie z tohto dôvodu k nevyhnutnosti uzavretia dvojstrannej dohody umožňujúcej investorom každej zmluvnej strany získať rovnakú ochranu pri uskutočnení investícií na území druhej zmluvnej strany.

75. Dohoda CETA bola dojednaná na základe vzájomnosti medzi zmluvnými stranami. Táto dohoda sa teda snaží poskytnúť investorom každej z týchto zmluvných strán rovnocennú hmotnoprávnu a procesnú ochranu. Tento typ dohôd sleduje teda cieľ, aby podniky Únie investujúce v tretích štátoch na jednej strane a podniky tretích štátov investujúce v Únii na strane druhej mali rovnocenné postavenie. V tejto súvislosti je teda nevyhnutné, aby hmotnoprávne a procesné štandardy ochrany, ktoré sa vzťahujú na podniky Únie investujúce v tretích štátoch, boli rovnocenné s tými, ktoré sa vzťahujú na podniky tretích štátov investujúce v Únii.

76. Konkrétnejšie, obava zahraničných investorov z toho, že budú znevýhodnení v porovnaní s vnútroštátnymi investormi v prípade, keď sa obrátia na vnútroštátne súdy, sa tak prejavuje vzájomným poskytnutím možnosti pristúpiť k osobitnému mechanizmu urovnávania sporov.

77. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že vzájomnosť musí byť analyzovaná ako jedna z vedúcich zásad vonkajších vzťahov Únie.⁷⁰ Uplatnenie vzájomnosti vo vonkajších zmluvných vzťahoch Únie sa odôvodňuje skutočnosťou, že Únia ako subjekt medzinárodného práva podlieha právnym predpisom medzinárodného práva, ktorými je dobrovoľne viazaná a ktorých neoddeliteľnou súčasťou je požiadavka vzájomnosti.⁷¹

78. V rozsahu, v akom sa dohoda CETA zakladá na požiadavke vzájomnej ochrany investícií každej zmluvnej strany, sa vyjednávači tejto dohody domnievali, že bolo potrebné zahrnúť do danej dohody také ustanovenia, akými sú ustanovenia oddielov C a D kapitoly 8 dohody CETA, ktoré zaväzujú každú zo zmluvných strán poskytnúť investorom druhej zmluvnej strany primeranú a rovnocennú ochranu. Túto snahu o vzájomnosť zohľadnil Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/15, keď uviedol, že „vzhľadom na to, že voľný pohyb kapitálu a platieb medzi členskými štátmi a tretími štátmi stanovený

70 Pozri DERO D.: *La réciprocité et le droit des Communautés et de l'Union européennes*. Bruylant, Bruxelles, 2006, s. 227.

71 Pozri DERO D.: c. d., s. 230.

v článku 63 ZFEÚ nemožno formálne uplatniť voči tretím štátom, uzatvorenie medzinárodných dohôd, ktoré sa podieľajú na zavedení tohto voľného pohybu na recipročnom základe, možno kvalifikovať ako potrebné na úplné dosiahnutie tohto voľného pohybu, ktorý je jedným z cieľov hlavy IV („Voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu“) tretej časti („Vnútornej politiky a činnosti Únie“) Zmluvy o FEÚ⁷².

79. Ako uviedla Komisia vo svojej stručnej správe z 5. mája 2015⁷³, „vzhľadom na to, že [Únia] zabezpečuje vysokú úroveň podpory a ochrany investícií na svojom území, jej snahou je určite dosiahnuť porovnateľné, dôveryhodné a účinné záruky v súvislosti s investíciami a európskymi investormi v zahraničí“⁷⁴.

80. Schopnosť Únie presadzovať a podporovať činnosť investorov Únie v tretích štátoch a pritiahnúť zahraničných investorov na svoje územie preto závisí vo veľkej miere od uzavretia dohôd s tretími štátmi na účely stanovenia náležitej a vzájomnej ochrany týchto investícií.

81. Prijímanie ustanovení hmotnoprávnej a procesnej ochrany v oblasti investícií na základe vzájomnosti v rámci medzinárodnej dohody medzi Úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a tretím štátom na strane druhej sa vysvetľuje skutočnosťou, že vzťahy medzi týmito zmluvnými stranami sa nezakladajú na vzájomnej dôvere, na rozdiel od toho, čo platí pre vzťahy medzi členskými štátmi.

82. Ako nedávno pripomenul Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea⁷⁵, „právo Únie spočíva na základnom predpoklade, že každý členský štát so všetkými ostatnými členskými štátmi zdieľa určitý súbor spoločných hodnôt, na ktorých je Únia založená, ako je spresnené v článku 2 ZEÚ.... Tento predpoklad znamená a odôvodňuje existenciu vzájomnej dôvery členských štátov v uznanie týchto hodnôt, a tým aj v dodržiavanie práva Únie, ktoré tieto hodnoty uplatňuje“⁷⁶. Vzťahy, ktoré Únia udržiava s tretími štátmi, však nie sú založené na tomto predpoklade. Preto sa inštitúcie Únie rokujúce o takej dohode, akou je CETA, snažia zabezpečiť, aby mali investori Únie v tretích štátoch k dispozícii rovnaký stupeň ochrany, ako je ten, ktorý Únia a jej členské štáty ponúkajú zahraničným investorom. V tomto zmysle je vzájomnosť vyhľadávaná na základe štandardu ochrany voľne dojednaného medzi zmluvnými stranami, ktoré sa snažia dohodnúť na pravidlách ochrany, ktoré sú ochotné vzájomne priznať investorom pochádzajúcim z každej z týchto dvoch zmluvných strán.

83. Definícia týchto pravidiel ochrany zahraničných investícií vyžaduje tiež určenie povahy a spôsobov mechanizmu urovnávania sporov, ktorý umožní zabezpečiť dodržiavanie týchto pravidiel.

84. Každá zo zmluvných strán totiž nemusí nevyhnutne dôverovať súdnemu systému druhej strany na zabezpečenie dodržiavania pravidiel obsiahnutých v dohode. Je preto potrebné, aby sa tieto dve zmluvné strany dohodli na neutrálnom mechanizme urovnávania sporov, ktorý svojimi charakteristikami získa ich dôveru, ako aj dôveru investorov. Ubezpečením zahraničných investorov o ochrane ich investícií bude hostiteľský štát schopný pritiahnúť nové investície. To je hlavný cieľ dohôd v oblasti investícií. Z tohto hľadiska sa vytvorenie mechanizmu urovnávania sporov môže javiť ako základný kameň zavedeného režimu ochrany.

72 Stanovisko 2/15 (bod 240).

73 Pozri poznámku pod čiarou 5.

74 Pozri s. 1 tejto stručnej správy.

75 C-284/16, EU:C:2018:158, ďalej len „rozsudok Achmea“.

76 Rozsudok Achmea (bod 34 a citovaná judikatúra).

85. Úvaha o tom, či je autonómia práva Únie dohodou CETA dostatočne zachovaná, preto nemôže byť vedená bez zohľadnenia tohto vzájomného rozmeru vyhľadávanej hmotnoprávnej a procesnej ochrany.⁷⁷

86. V rámci tejto úvahy nepovažujem za rozhodujúcu okolnosť, že jednou zmluvnou stranou zamýšľanej dohody je Kanada, o ktorej súdnom systéme sa predpokladá, že obsahuje dostatočné záruky, keďže v skutočnosti ide o typický mechanizmus predurčený na začlenenie do medzinárodných dohôd s tretími štátmi, ktoré nemusia poskytovať rovnaké záruky. Analýza by sa teda nemala líšiť v závislosti od dotknutého štátu, keďže v hre je definícia modelu, ktorý je v súlade so zásadami určujúcimi právny poriadok Únie a ktorý môže byť súčasne uplatnený vo všetkých obchodných dohodách medzi Úniou a tretími štátmi. V každom prípade sa počas predmetného konania ukázalo, že existujú rozdiely v hmotnoprávnej ochrane, ktorá je priznaná zahraničným investorom v každej zo zmluvných strán.⁷⁸

87. Z vyššie uvedeného vyplýva, že za predpokladu, že z hľadiska Únie sa môže javiť ako zbytočné stanoviť v medzinárodnej dohode v oblasti investícií ustanovenia o ochrane investícií, ktoré by mohli byť v istých ohľadoch zdvojené s platnými ustanoveniami práva Únie, a teda viesť k spochybneniu zavedenia osobitného mechanizmu urovnávania sporov, treba zdôrazniť, že takéto uvažovanie nezohľadňuje, že nemusí nevyhnutne existovať symetria medzi úrovňou tak hmotnoprávnej, ako aj procesnej ochrany existujúcej v Únii a v tretích štátoch, s ktorými chce Únia rozvinúť svoje vzťahy v oblasti investícií. Je to práve táto prípadná asymetria, ktorá robí potrebným dohodnutie spoločného štandardu hmotnoprávnej a procesnej ochrany, ktorý môže jediný zabezpečiť vzájomnosť pri uplatnení predmetnej dohody a zaručiť investorom Únie účinnú a jednotnú ochranu pri ich investičných činnostiach v tretích štátoch.

88. Na rozdiel od niekedy uvádzaného zavedenie takého mechanizmu urovnávania sporov, aký je tu skúmaný, nepredstavuje podľa môjho názoru spochybnenie súdneho systému Únie a jej členských štátov, ani schopnosti tohto systému rozhodovať o žalobách zahraničných investorov efektívnym, nezávislým a nestranným spôsobom. Zavedením tohto systému vo svojich dvojstranných vzťahoch v oblasti investícií chce Únia reagovať na žiadosť o neutralitu a špecialitu pri urovnávaní sporov medzi investormi a štátmi, pričom netreba prehliadnúť, že tento systém bude prospešný aj pre európskych investorov pri ich transakciách v tretích štátoch.

89. Na účely rozhodnutia o zlučiteľnosti mechanizmu urovnávania sporov stanoveného v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA s primárnym právom Únie treba teda rozšíriť uhol pohľadu a vziať do úvahy potrebu chrániť investorov Únie pri výkone transakcií v tretích štátoch.

90. Uvažovanie z tohto uhla môže tiež výrazným spôsobom oslabiť tvrdenie, podľa ktorého existuje veľké prekryvanie medzi ustanoveniami ochrany investícií obsiahnutými v práve Únie a tými, ktoré stanovuje dohoda CETA, čo by robilo zbytočným zavedenie mechanizmu urovnávania sporov, pridávajúcemu sa k možným žalobám na súdoch Únie a členských štátov.

77 Tak ako uvádza DERO D. in c. d. (s. 287), vzájomnosť „sa nachádza v jadre dialektiky medzi autonomizáciou a podriadenosťou práva [Únie] vo vzťahu k medzinárodnému právu“ (s. 287).

78 Ako uviedla Komisia na pojednávaní a ako spomenulo viaceré členských štátov, právo druhej zmluvnej strany, v predmetnom prípade kanadské právo, nevyhnutne neponúka náležitú ochranu európskym investorom v oblasti diskriminácie alebo vyvlastnenia.

4. Mechanizmus, ktorý je v súlade s absenciou priameho účinku dohody CETA

91. Pripomínam, že Súdny dvor už rozhodol, že „inštitúcie Únie, ktoré majú právomoc vyjednávať a uzatvoriť [dohodu Únie s tretími štátmi], môžu s tretími štátmi dohodnúť účinky ustanovení tejto dohody vo vnútroštátnych právnych poriadkoch zmluvných strán“⁷⁹. Ako uvádza Komisia vo svojich pripomienkach, v praxi sa pre všetky dohody o voľnom obchode, ktoré nedávno uzavrela Únia, výslovne vylučuje ich priamy účinok. Hlavným dôvodom na vylúčenie priameho účinku týchto dohôd je zabezpečenie účinnej reciprocity medzi stranami, v súlade s cieľmi spoločnej obchodnej politiky.

92. V súvislosti s možnosťou odvolávať sa na dohodu o založení Svetovej obchodnej organizácie (WTO) podpísanú v Marrákeši 15. apríla 1994, ako aj na dohody uvedené v prílohách 1 až 3 tejto dohody (ďalej len spoločne „dohody WTO“)⁸⁰ na súde Únie na účely preskúmania súladu týchto dohôd s právom Únie, Súdny dvor na účely vylúčenia tejto možnosti odvolať sa na ne⁸¹ uznal uvažovanie zohľadňujúce požiadavku „reciprocity“ s cieľom predísť tomu, aby boli „zbav[ené] legislatívne a výkonné orgány Únie manévrovacieho priestoru, ktorý majú obdobné orgány obchodných partnerov Únie“⁸². Súdny dvor pri prijatí svojho vlastného stanoviska berie v tomto smere do úvahy stanovisko prijaté týmito partnermi v súvislosti s otázkou priameho odvolávania sa na dohody WTO, pričom zdôrazňuje, že „určité zmluvné strany, medzi nimi aj najvýznamnejší obchodní partneri Únie, v súvislosti s predmetom a cieľom dohôd WTO vyvodili presne ten záver, že tieto dohody nepatria k normám, s ohľadom na ktoré súdne orgány skúmajú zákonnosť ich vnútroštátnych právnych predpisov“⁸³. Súdny dvor zdôrazňuje, že „takáto absencia reciprocity, pokiaľ by sa pripustila, by mohla viesť k nevyváženosti v uplatňovaní dohôd WTO“⁸⁴. Prijaté riešenie tak v snahe o zachovanie reciprocity pri uplatňovaní dohody potvrdzuje vôľu Súdneho dvora zabrániť znevýhodneniu Únie vo vzťahu k jej najvýznamnejším obchodným partnerom, chrániac tak postavenie Únie na medzinárodnej scéne.⁸⁵

93. Ako som už uviedol vyššie, zmluvné strany sa rozhodli výslovne odmietnuť uznať priamy účinok dohody CETA.⁸⁶

94. Na účely zachovania rovnováhy medzi zmluvnými stranami pri uplatňovaní tejto dohody, a teda zachovania vzájomnosti pri plnení záväzkov dohodnutých medzi nimi, sa tieto zmluvné strany rozhodli zaviesť osobitný mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi. Vylúčenie priameho účinku danej dohody posilňuje teda užitočnosť tohto mechanizmu. Keďže vnútroštátne súdy každej z daných zmluvných strán nemajú za úlohu uplatňovať štandardy ochrany definované v dohode CETA, je vhodné stanoviť mechanizmus urovnávania sporov, ktorý sa bude nachádzať mimo vnútroštátneho súdneho systému zmluvných strán.

79 Pozri najmä rozsudok z 13. januára 2015, Rada a Komisia/Stichting Natuur en Milieu a Pesticide Action Network Europe (C-404/12 P a C-405/12 P, EU:C:2015:5, bod 45 a citovaná judikatúra).

80 Dohody schválené rozhodnutím Rady 94/800/ES z 22. decembra 1994 týkajúcim sa uzavretia dohôd v mene Európskeho spoločenstva, pokiaľ ide o záležitosti v rámci jeho kompetencie, ku ktorým sa dospelo počas Uruguajského kola multilaterálnych rokovaní (1986 – 1994) [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 336, 1994, s. 1).

81 Pozri najmä rozsudok zo 4. februára 2016, C & J Clark International a Puma (C-659/13 a C-34/14, EU:C:2016:74), v ktorom Súdny dvor pripomenul, že „berúc do úvahy ich povahu a ich štruktúru, dohody WTO sa v zásade neuvádzajú medzi normami, vo vzťahu ku ktorým možno preskúmať zákonnosť aktov inštitúcií Únie“ (bod 85). Súdny dvor rozšíril tento záver na rozhodnutia a odporúčania orgánu urovnávajúceho spory pri WTO (DSB) (body 94 až 96).

82 Tamže, bod 86 a citovaná judikatúra.

83 Tamže. Súdny dvor tým preukazuje, že „reciprocity pri uplatňovaní dohody môže podmieniť uznanie priameho účinku jej ustanovení“ (pozri DERO D.: c. d., bod 496).

84 Tamže.

85 Pozri DERO D.: c. d., bod 499.

86 Pozri článok 30.6 ods. 1 dohody CETA.

5. Rozsudok Achmea nepredurčuje súlad SSI s požiadavkou autonómie právneho poriadku Únie

95. Vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, mal Súdny dvor rozhodnúť o tom, či sa články 267 a 344 ZFEÚ mali vykladať v tom zmysle, že bránili takému ustanoveniu obsiahnutému v medzinárodnej dohode uzavretej medzi členskými štátmi, akým je článok 8 Dohody medzi Českou a Slovenskou Federatívnou Republikou a Holandským kráľovstvom o podpore a vzájomnej ochrane investícií (ďalej len „BIT“), na základe ktorého investor z jedného z týchto členských štátov môže v prípade sporu týkajúceho sa investícií v druhom členskom štáte začať konanie proti tomuto druhému členskému štátu pred rozhodcovským súdom, ktorého právomoc je tento členský štát povinný akceptovať.

96. Súdny dvor odpovedal na túto otázku v rozsudku Achmea kladne.

97. Aby dospel k tomuto záveru, začal pripomenutím toho, že podľa ustálenej judikatúry „nemôže medzinárodná dohoda ohroziť vymedzenie právomocí stanovené v Zmluvách, a teda ani autonómiu právneho systému Únie, ktorého dodržiavanie zabezpečuje Súdny dvor. Táto zásada je zakotvená najmä v článku 344 ZFEÚ, podľa ktorého sa členské štáty zaväzujú, že spory, ktoré sa týkajú výkladu alebo uplatňovania Zmlúv, vyriešia v súlade so Zmluvami“⁸⁷.

98. Súdny dvor následne zdôraznil skutočnosť, že vzťahy medzi členskými štátmi sa spravujú zásadou vzájomnej dôvery v dodržiavaní práva Únie a že v tejto súvislosti „prináleží členským štátom, najmä na základe zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 prvom pododseku ZEÚ, aby zabezpečili na svojich územiach uplatňovanie a dodržiavanie práva Únie a aby na tieto účely prijali všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo Zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie“⁸⁸.

99. Po zdôraznení základnej úlohy, ktorú priznáva článok 19 ZEÚ vnútroštátnym súdom a Súdnemu dvoru, „aby zaručili plné uplatňovanie práva Únie vo všetkých členských štátoch a súdnu ochranu práv, ktoré pre jednotlivca vyplývajú z tohto práva“⁸⁹, Súdny dvor zvýraznil skutočnosť, že „základom celého takto koncipovaného súdneho systému je predovšetkým konanie o prejudiciálnej otázke upravené v článku 267 ZFEÚ“⁹⁰, Súdny dvor preskúmal charakteristiky mechanizmu urovnávania sporov zavedeného dohodou BIT.

100. V tejto súvislosti konštatoval, že po prvé rozhodcovský súd uvedený v článku 8 BIT má v prípade potreby „vykladať, či dokonca uplatňovať právo Únie, konkrétne ustanovenia týkajúce sa základných slobôd, vrátane slobody usadiť sa a voľného pohybu kapitálu“⁹¹. Po druhé podľa Súdného dvora súd tohto typu „nemožno považovať za ‚súdny orgán jedného z členských štátov‘ v zmysle článku 267 ZFEÚ, a nie je preto oprávnený obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania“⁹². Po tretie Súdny dvor vzal do úvahy skutočnosť, že rozhodcovské rozhodnutie vydané týmto súdom nepodlieha systematicky a v celom rozsahu preskúmaniu vnútroštátnym súdom členského štátu,⁹³ na základe čoho nie je zaručené, „že otázky práva Únie, ktorými sa tento súd mohol prípadne zaoberať, sa môžu prípadne predložiť Súdnemu dvoru v rámci návrhu na začatie prejudiciálneho konania“⁹⁴.

87 Rozsudok Achmea (bod 32 a citovaná judikatúra).

88 Rozsudok Achmea (bod 34 a citovaná judikatúra).

89 Rozsudok Achmea (bod 36 a citovaná judikatúra).

90 Rozsudok Achmea (bod 37 a citovaná judikatúra).

91 Rozsudok Achmea (bod 42).

92 Rozsudok Achmea (bod 49).

93 Totiž „toto súdne preskúmanie môže uvedený súd vykonať len v rozsahu, v akom to dovoľuje vnútroštátne právo“ (bod 53 rozsudku Achmea).

94 Rozsudok Achmea (bod 50).

101. V súvislosti s týmto posledným bodom Súdny dvor potvrdil rozlíšenie medzi obchodnou arbitrážou, ktorá má svoj pôvod v slobodnej vôli dotknutých zmluvných strán, a rozhodcovským konaním medzi investorom a členským štátom, ktoré vyplýva zo zmluvy uzavretej medzi členskými štátmi.

102. Pokiaľ ide o obchodné arbitráže, ktoré sú stanovené podľa výslovnej vôle zmluvných strán, Súdny dvor rozhodol vo svojich rozsudkoch z 1. júna 1999, *Eco Swiss*⁹⁵, a z 26. októbra 2006, *Mostaza Claro*⁹⁶, že „požiadavky na účinnosť rozhodcovského konania odôvodňujú, aby súdne preskúmanie rozhodcovských rozhodnutí súdmi členských štátov malo obmedzený charakter za predpokladu, že základné ustanovenia práva Únie sa môžu preskúmať v rámci tejto kontroly, a prípadne byť aj predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania pred Súdnym dvorom“⁹⁷.

103. Naproti tomu sa podľa Súdneho dvora tieto úvahy neuplatňujú na také rozhodcovské konanie, aké je uvedené v článku 8 BIT v rozsahu, v akom toto konanie „má svoj pôvod v dohode, na základe ktorej členské štáty súhlasili s vyňatím sporov, ktoré by sa mohli týkať uplatňovania alebo výkladu práva Únie, z právomoci svojich vlastných súdov, a teda zo systému súdnych opravných prostriedkov, ktoré majú podľa článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZFEÚ ustanoviť v oblastiach upravených právom Únie“⁹⁸. Podľa Súdneho dvora to „môže vylúčiť, že tieto spory, hoci by sa mohli týkať výkladu alebo uplatnenia práva Únie, sa budú riešiť spôsobom zabezpečujúcim plnú účinnosť tohto práva“⁹⁹.

104. Súdny dvor sa teda domnieval, že rozhodcovská doložka nachádzajúca sa v BIT ohrozuje autonómiu práva Únie.¹⁰⁰ Dva členské štáty sa totiž prostredníctvom dvojstrannej dohody v oblasti investícií dohodli vyňať právo Únie z právomoci svojich vlastných súdov, a teda zo súdneho dialógu medzi týmito súdmi a Súdnym dvorom, čo mohlo ohroziť jednotnosť a účinnosť práva Únie.

105. Riešenie Súdneho dvora sa mi zdá riadené predovšetkým myšlienkou, podľa ktorej súdny systém Únie v rozsahu, v akom sa zakladá na vzájomnej dôvere medzi členskými štátmi a lojálnej spolupráci medzi nimi, je inherentne nezlučiteľný s možnosťou členských štátov zaviesť do svojich dvojstranných vzťahov súběžný mechanizmus urovnávania sporov, ktorý by sa mohol týkať výkladu a uplatnenia práva Únie. Súdny dvor v tomto rozsahu článok 344 ZFEÚ vykladal ako brániaci takémuto mechanizmu, pričom okolnosť, že ide o spory medzi investormi a štátmi, nepredstavovala v tomto ohľade prekážku. Článok 267 ZFEÚ sa k nemu pridružil v miere, v akej bolo prejudiciálne konanie nevyhnutne dotknuté týmto mechanizmom.

106. Podľa môjho názoru nemožno riešenie, ktoré Súdny dvor prijal vo svojom rozsudku *Achmea*, preniesť na preskúmanie SSI, keďže predpoklady, z ktorého musí uvažovanie vychádzať, sú odlišné.

107. Uviedol som už totiž, že vzťahy medzi takými zmluvnými stranami, akými sú na jednej strane Únia a jej členské štáty a na druhej strane Kanada, nie sú založené na vzájomnej dôvere¹⁰¹ a to je napokon dôvod, pre ktorý chcú tieto strany v zamýšľanej dohode na základe vzájomnosti definovať štandard hmotnoprávnej a procesnej ochrany.

108. V tomto rozsahu daná dohoda nemôže ohroziť ani zásadu vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi,¹⁰² ani zásadu lojálnej spolupráce, ktoré sú tieto štáty povinné dodržiavať.

95 C-126/97, EU:C:1999:269 (body 35, 36 a 40).

96 C-168/05, EU:C:2006:675 (body 34 až 39).

97 Rozsudok *Achmea* (bod 54).

98 Rozsudok *Achmea* (bod 55 a citovaná judikatúra).

99 Rozsudok *Achmea* (bod 56).

100 Rozsudok *Achmea* (bod 59).

101 Právo Únie teda neukladá dôveru v právne systémy tretích štátov a to bez ohľadu na stupeň dôveryhodnosti súdneho systému týchto štátov.

102 Predovšetkým, na rozdiel od dohody BTI, o ktorú išlo v rozsudku *Achmea*, dohoda CETA nijako nenarušuje „dôveru, ktorú členské štáty vzájomne priznávajú svojim súdnym systémom a orgánom“ [pozri najmä rozsudok z 10. februára 2009, *Allianz a Generali Assicurazioni Generali* (C-185/07, EU:C:2009:69, bod 30)].

109. Preto v rozsahu, v akom sa oddiel F kapitoly 8 dohody CETA nachádza v dohode s tretím štátom, ktorá má byť uzavretá Úniou a jej členskými štátmi a upravuje vzťahy medzi týmito zmluvnými stranami a nie vzájomné vzťahy medzi členskými štátmi sa domnievam, že uvažovanie Súdneho dvora rozvinuté v jeho rozsudku Achmea s ohľadom na články 267 a 344 ZFEÚ sa nemôže uplatniť na SSI.

110. V tejto súvislosti dodávam, že na rozdiel od toho, o čo išlo v dohode BIT vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Achmea, ktorej doložka týkajúca sa uplatniteľného práva mohla viesť k názoru, že príslušný rozhodcovský súd mal právomoc rozhodnúť v sporoch týkajúcich sa výkladu a uplatňovania práva Únie, dohoda CETA jasne spresňuje, ako budem mať príležitosť neskôr vysvetliť, že právo uplatniteľné pred Tribunálom CETA pozostáva výlučne z relevantných ustanovení tejto dohody, tak ako sa vykladá v súlade s medzinárodným právom. Vnútroštátne právo každej zmluvnej strany, ktorého súčasťou je právo Únie, pokiaľ ide o členské štáty,¹⁰³ môže byť zohľadnené týmto Tribunálom iba ako skutková otázka a zmysel daný vnútroštátnemu právu nezaväzuje súdy a orgány žalovanej zmluvnej strany. Navyše, na rozdiel od toho, čo platí v prípade dvojstranných investičných zmlúv medzi členskými štátmi, o akú išlo vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Achmea, právo Únie nie je súčasťou medzinárodného práva uplatniteľného medzi zmluvnými stranami.

111. Na účely jasného odlíšenia prípadu dvojstranných investičných zmlúv medzi členskými štátmi od prípadu takých zmlúv v oblasti investícií, akou je CETA, si Súdny dvor okrem toho dal v rozsudku Achmea záležať na pripomenutí svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej „medzinárodná zmluva, ktorá predpokladá vytvorenie súdneho orgánu povereného výkladom jej ustanovení a ktorej ustanovenia zaväzujú inštitúcie, vrátane Súdneho dvora, v zásade nie je nezlučiteľná s právom Únie. Právomoc Únie v oblasti medzinárodných vzťahov a jej spôsobilosť uzatvárať medzinárodné zmluvy totiž nevyhnutne obsahuje aj možnosť podriaďiť sa rozhodnutiam súdneho orgánu, ktorý bol takýmito dohodami vytvorený alebo určený, pokiaľ ide o výklad a uplatňovanie ich ustanovení, za predpokladu, že nebude ohrozená autonómia Únie a jej právneho poriadku“¹⁰⁴.

112. V súlade s touto judikatúrou a na účely zdôraznenia dôvodov, na základe ktorých mechanizmus urovnávania sporov stanovený v BIT narušal autonómiu právneho poriadku Únie, Súdny dvor uviedol, že „v prejednávanej veci však okrem toho, že spory patriace do právomoci rozhodcovského súdu uvedeného v článku 8 BIT môžu súvisieť tak s výkladom tejto dohody, ako aj s právom Únie, možnosť predkladať tieto spory orgánu, ktorý nie je súčasťou súdneho systému Únie, je stanovená v dohode, ktorú neuzavrela Únia, ale členské štáty. Uvedený článok 8 však môže spochybniť okrem zásady vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi aj zachovanie autonómnej povahy práva zavedeného Zmluvami a zabezpečeného konaním o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, a preto nie je v súlade so zásadou lojálnej spolupráce“¹⁰⁵.

113. Hoci vzhľadom na tieto spresnenia rámec analýzy nemôže byť zhodný s tým, ktorý použil Súdny dvor, pokiaľ ide o dvojstranné investičné zmluvy medzi členskými štátmi, skutočnosťou zostáva, že zavedenie mechanizmu urovnávania sporov medzi investormi a členskými štátmi dohodou medzi Úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a tretím štátom na strane druhej musí rešpektovať autonómiu právneho poriadku Únie.

114. V tejto súvislosti a majúc na zreteli skutočnosti, ktoré som práve rozvinul, treba teraz preskúmať, ako vyzýva Belgické kráľovstvo vo svojej žiadosti o stanovisko, či SSI, tak ako je stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, môže narušiť autonómiu právneho poriadku Únie najmä zásahom do výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie.

103 Rozsudok Achmea (bod 41).

104 Rozsudok Achmea (bod 57 a citovaná judikatúra).

105 Rozsudok Achmea (bod 58).

6. Záruky stanovené zmluvnými stranami na účely zachovania výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie

115. Úloha zverená Súdnemu dvoru a vnútroštátnym súdom článkom 19 ods. 1 ZEÚ pozostávajúca v zabezpečení dodržiavania práva Únie v rámci jej právneho poriadku nie je podľa mňa narušená zavedením takého mechanizmu urovnávania sporov medzi investormi a štátmi, aký je stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA.

116. Táto dohoda totiž obsahuje dostatok záruk umožňujúcich zachovať na jednej strane úlohu Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie a na druhej strane mechanizmus spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnyim dvorom, ktorý predstavuje prejudiciálne konanie.

117. Vyjednávači dohody CETA preto úmyselne zabezpečili, aby pravidlá, ktoré stanovuje, čo najmenej zasahovali do pravidiel práva Únie.

118. Oddiel F kapitoly 8 dohody CETA môže teda podľa mňa zabezpečiť rovnováhu medzi uznaním externej kontroly činnosti Únie a jej členských štátov s ohľadom na ustanovenia o ochrane investícií obsiahnuté v tejto kapitole na jednej strane a zachovaním autonómie práva Únie na strane druhej.

119. V tomto ohľade je podstatné preskúmať, ktorých právnych ustanovení sa konkrétne týka právomoc Tribunálu CETA a ako má tento Tribunál chápať vnútroštátne právo zmluvných strán, ktorého súčasťou je právo Únie.

120. Uvádzam, že Tribunál CETA disponuje úzko vymedzenou právomocou. Tento Tribunál má totiž podľa článku 8.18 ods. 1 dohody CETA iba právomoc rozhodnúť o porušení povinnosti stanovenej v oddiele C („Nediskriminačné zaobchádzanie“)¹⁰⁶ alebo v oddiele D („Ochrana investícií“) kapitoly 8 dohody CETA. Toto obmedzenie právomoci je zdôraznené v článku 8.18 ods. 5 tejto dohody, ktorý stanovuje, že Tribunál „nerozhoduje o nárokoch, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti tohto článku“. Okrem toho zo znenia článku 8.18 ods. 1 dohody CETA vyplýva, že investor môže napadnúť opatrenie prijaté Úniou alebo členským štátom iba v prípade, že môže preukázať, že toto opatrenie mu spôsobilo škodu. Nemôže spochybniť toto opatrenie abstraktným spôsobom.

121. Okrem toho, pokiaľ ide o uplatniteľné právo a jeho výklad, článok 8.31 ods. 1 dohody CETA stanovuje, že „Tribunál... pri vydávaní svojho rozhodnutia uplatňuje túto dohodu v zmysle jej výkladu v súlade s Viedenským dohovorom o zmluvnom práve [podpísaným 23. mája 1969 vo Viedni], a ďalšími pravidlami a zásadami medzinárodného práva, ktoré sa uplatňujú medzi zmluvnými stranami“.

122. Z tohto ustanovenia vyplýva, že Tribunál CETA sa pri vydávaní svojho rozhodnutia obmedzuje na uplatňovanie tejto dohody a ostatných pravidiel a zásad medzinárodného práva uplatniteľných medzi zmluvnými stranami, na základe čoho nemá právomoc uplatňovať ustanovenia práva Únie.¹⁰⁷ Vnútroštátne právo zmluvných strán sa preto nenachádza medzi právnymi ustanoveniami uplatniteľnými na spory, o ktorých má rozhodnúť Tribunál CETA.

123. Okrem toho, podľa článku 8.31 ods. 2 dohody CETA „Tribunál nie je príslušný na prejednávanie otázky zákonnosti opatrenia, o ktorom sa tvrdí, že údajne predstavuje porušenie tejto dohody, podľa vnútroštátneho práva zmluvnej strany“. Inými slovami to znamená, že Tribunál nie je vôbec oprávnený rozhodnúť o zákonnosti aktu prijatého členským štátom alebo Úniou s ohľadom na, podľa

¹⁰⁶ Pokiaľ ide o rozšírenie, uskutočňovanie, prevádzku, riadenie, udržiavanie, používanie, užívanie a predaj investície, resp. o dispozíciu s dotknutou investíciou, a za podmienok stanovených v článku 8.18 ods. 2 dohody CETA.

¹⁰⁷ Zameriavam sa tu na iné ustanovenia práva Únie než tie, ktoré sú obsiahnuté v dohode CETA, v rozsahu – ako som vyššie uviedol –, v akom od okamihu, kedy CETA nadobudne účinnosť, bude táto dohoda automaticky zaradená do právneho poriadku Únie a bude jeho súčasťou rovnako ako iné pramene práva Únie.

konkrétneho prípadu, vnútroštátne právo tohto štátu alebo právo Únie. Z dôvodu tohto vylúčenia právomoci sa možno domnievať, že Tribunal nezasahuje do právomoci vnútroštátnych súdov a Únie v oblasti preskúmania zákonnosti právnych aktov, ktoré sú súčasťou právnych poriadkov členských štátov a právneho poriadku Únie.¹⁰⁸

124. Hoci je pravda, že Súdny dvor zdôraznil, že súdny systém Únie pozostáva „z uceleného systému prostriedkov nápravy a postupov zaručujúcich preskúmanie zákonnosti aktov inštitúcií“¹⁰⁹, mechanizmus urovnávania sporov zavedený dohodou CETA nenarušuje tento systém, keďže jeho cieľom nie je skúmanie zákonnosti aktov Únie. Tento mechanizmus je určený iba na kontrolu zlučiteľnosti aktov prijatých zmluvnými stranami s relevantnými ustanoveniami dohody CETA, na účely priznania náhrady škody poškodeným investorom v prípade konštatovania nezlučiteľnosti. Monopol úlohy preskúmania zákonnosti aktov Únie priznaný Zmluvami súdom Únie nie je teda spochybnený.

125. Keď Tribunal CETA vykonáva svoju právomoc pri rozhodovaní o súlade opatrenia prijatého jednou zo zmluvných strán s dohodou CETA, nemá právomoc, ako to vyplýva z článku 8.39 ods. 1 dohody CETA, rozhodnúť o zrušení opatrenia, ktoré považuje za odporujúce ustanoveniam kapitoly 8 dohody CETA, ani žiadať jeho uvedenie do súladu.¹¹⁰ Podľa tohto ustanovenia môže Tribunal CETA iba priznať peňažnú náhradu škody alebo, so súhlasom odporcu, vrátenie majetku, ktorého bol investor zbavený.¹¹¹ SSI je teda pokračovaním sporov investičného rozhodcovského konania, ktoré sú predovšetkým spormi o náhradu škody.

126. Ako správne uvádza francúzska vláda, Tribunalu CETA neprislúcha rozhodovať v sporoch medzi dvoma stranami, ktoré majú každá odlišné stanovisko na platnosť alebo výklad aktu práva Únie, ani, *a fortiori*, rozhodnúť o zrušení tohto aktu alebo odporučiť jeho uvedenie do súladu. Naopak Tribunal CETA bude mať iba právomoc preskúmať, či je dané uplatnenie práva Únie v súlade s dohodou CETA, rovnako ako ORD (orgán na urovnávanie sporov) skúma iba to, či je uplatnenie práva Únie v súlade s dohodami WTO.

127. Treba preto na základe záruk umožňujúcich vylúčiť narušenie zásady autonómie právneho poriadku Únie zdôrazniť, že účinky, ktoré môžu vyvolať výroky Tribunalu CETA, sú obmedzené. V tomto smere dodávam, že z článku 8.41 ods. 1 dohody CETA vyplýva, že tieto výroky majú byť záväzné „medzi stranami zúčastnenými na spore a pokiaľ ide o daný konkrétny prípad“.

128. V rámci výkonu takto vymedzenej právomoci je vymedzená aj miera právomoci Tribunalu CETA podať výklad.

129. Pokiaľ totiž ide o vnútroštátne právo každej zmluvnej strany, článok 8.31 ods. 2 dohody CETA spresňuje, že „pri určovaní súladu opatrenia s touto dohodou Tribunal môže prípadne zvážiť ako skutkovú otázku vnútroštátne právo zmluvnej strany“. Toto ustanovenie znázorňuje prístup zmluvných strán, podľa ktorého Tribunal CETA musí v čo najmenšej miere podávať výklad vnútroštátneho práva každej zo zmluvných strán a musí ho zohľadniť také, aké je.

108 Pozri na rozdiel od toho stanovisko 1/09, v ktorom Súdny dvor zohľadnil skutočnosť, že Súd pre európske patenty a patenty Spoločenstva bude možno musieť preskúmať platnosť aktu Únie (bod 78).

109 Pozri najmä stanovisko 1/09 (bod 70 a citovaná judikatúra). Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že „preskúmanie zákonnosti aktov Únie, ktoré zabezpečuje Súdny dvor na základe Zmlúv, vyplýva... z dvoch dopĺňujúcich sa súdnych konaní. Zmluva o FEÚ totiž vo svojich článkoch 263 a 277 na jednej strane a vo svojom článku 267 na druhej strane zriadila ucelený systém právnych prostriedkov a postupov zaručujúcich preskúmanie zákonnosti aktov Únie, ktoré je zverené súdom Únie“ [pozri najmä rozsudok z 28. marca 2017, Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, bod 66 a citovaná judikatúra)].

110 Pozri na rozdiel od toho stanovisko 2/13 (bod 22) opisujúce opatrenia, ktoré sú zmluvné strany povinné prijať na účely zosúladienia sa s právoplatnými rozsudkami Európskeho súdu pre ľudské práva v sporoch, v ktorých sú stranami, medzi ktoré patrí aj zmena ich vnútroštátneho práva.

111 Dokonca aj v druhom prípade musí mať odporca možnosť zaplatiť zodpovedajúcu peňažnú náhradu namiesto vrátenia majetku.

130. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že z môjho pohľadu je úplne nevyhnutné, aby bol Tribunál CETA oprávnený „zohľadniť“ vnútroštátne právo každej zmluvnej strany. Je totiž v súlade s logikou nových dohôd o voľnom obchode prerokovaných Úniou a presnejšie, ich ustanovení v oblasti medzinárodných investícií, nastoliť novú rovnováhu medzi súkromnými záujmami investorov a verejnými záujmami, ktoré obhajujú zmluvné strany. To vyžaduje, aby sa zmluvné strany mohli pred Tribunálom odvolávať na svoje vnútroštátne právne ustanovenia, pokiaľ stanovujú ochranu verejného záujmu, na účely odôvodnenia opatrenia alebo správania, ktoré je im vytýkané. Ak by Tribunál nemohol zohľadniť ustanovenia nachádzajúce sa vo vnútroštátnom práve zmluvných strán, bolo by preň nemožné vziať do úvahy legitímne ciele verejného záujmu.

131. V súvislosti s rovnováhou takto vyjadrenou dohodou CETA bod 6 písm. a) Spoločnej listiny o výklade uvádza, že táto dohoda „obsahuje moderné investičné pravidlá, ktorými sa zachováva právo vlád na reguláciu vo verejnom záujme, a to vrátane prípadu, keď táto regulácia má vplyv na zahraničné investície, pričom sa zároveň zaistí vysoká úroveň ochrany investícií a zabezpečí spravodlivé a transparentné riešenie sporov“. Bod 6 písm. b) Spoločnej listiny o výklade dodáva, že „v dohode CETA sa objasňuje, že vlády môžu meniť svoje zákony bez ohľadu na to, či to môže negatívne ovplyvniť investíciu alebo očakávania investora týkajúce sa zisku“¹¹².

132. Konkretizujúc túto myšlienku, článok 8.9 dohody CETA s názvom „Investície a regulačné opatrenia“ vo svojom odseku 1 stanovuje, že „zmluvné strany na účely tejto kapitoly opätovne potvrdzujú svoje právo vytvárať na svojom území reguláciu na splnenie legitímnych cieľov politiky, ako je ochrana verejného zdravia, bezpečnosti, životného prostredia alebo morálky, spoločenskej ochrany alebo ochrany spotrebiteľa alebo v záujme podpory a ochrany kultúrnej rozmanitosti“. Článok 8.9 ods. 2 tejto dohody stanovuje, že „v záujme väčšej istoty je potrebné uviesť, že samotná skutočnosť, že zmluvná strana vytvára reguláciu, a to aj prostredníctvom zmeny svojich právnych predpisov, spôsobom, ktorý negatívne ovplyvňuje investície alebo zasahuje do očakávaní investora, a to aj pokiaľ ide o jeho očakávania zisku, nepredstavuje porušenie povinnosti podľa tohto oddielu“.

133. Tieto ustanovenia svedčia o rovnováhe medzi hospodárskymi záujmami investorov a suverénnym právom štátov na reguláciu vo verejnom záujme. Hospodárska požiadavka podporovať a chrániť investície je tak vyvážená obhajovaním cieľov verejného záujmu.

134. Zohľadnenie vnútroštátneho práva zmluvných strán však nesmie viesť Tribunál CETA k jeho zmene. Musí ho zohľadniť v stave, v akom existuje. To je význam pravidla, podľa ktorého ak Tribunál berie do úvahy vnútroštátne právo jednej zmluvnej strany, môže ho zvážiť iba „ako skutkovú otázku“. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že medzinárodné súdy, ktoré musia preskúmať, či určitý štát dodržiava povinnosti, ktoré mu vyplývajú z medzinárodnej dohody a ktoré na tento účel musia preskúmať právo tohto štátu, posudzujú zvyčajne zmysel, ktorý treba dať vnútroštátnemu právu tohto štátu, ako skutkovú otázku.¹¹³

112 Pozri tiež bod 2 Spoločnej listiny o výklade, ktorý uvádza, že „dohodou CETA sa zachováva schopnosť [Únie] a jej členských štátov a Kanady prijímať a uplatňovať vlastné zákony a právne predpisy, ktoré regulujú ekonomickú činnosť vo verejnom záujme, s cieľom dosiahnuť legitímne ciele verejnej politiky...“.

113 Teória, podľa ktorej je vnútroštátne právo iba skutkovou okolnosťou vo vzťahu k medzinárodnému právu, má svoj pôvod v medzinárodnej judikatúre. Podľa formulácie použitej Stálym dvorom medzinárodnej spravodlivosti, „z pohľadu medzinárodného práva a Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti sú vnútroštátne práva skutkovými okolnosťami, ktoré vyjadrujú vôľu a činnosti štátov, rovnako ako súdne rozhodnutia alebo správne opatrenia“ [rozsudok z 25. mája 1926, *Affaire relative à certains intérêts allemands en Haute-Silésie polonaise* (Fond) [vec týkajúca sa určitých nemeckých záujmov v poľskom Hornom Sliezsku (Meritum)], PCJI, séria A, č. 7, s. 19]. V tejto súvislosti pozri SANTULLI C.: *Le statut international de l'ordre juridique étatique – Étude du traitement du droit interne par le droit international*. Vyd. A. Pedone, Paris, 2001, s. 259 a nasl. Na pripomenutie tejto zásady v judikatúre Medzinárodného súdneho dvora pozri tiež rozsudok z 12. júla 2005, *Affaire du différend frontalier (Bénin/Niger)* [vec týkajúca sa hraničného sporu (Benin/Niger)] (CIJ, Zbierka 2005, s. 90, § 28).

135. Tribunál CETA teda môže posúdiť ustanovenia nachádzajúce sa vo vnútroštátnom poriadku zmluvných strán ako skutkovú otázku na účely rozhodnutia o súlade správania alebo opatrenia, ktoré je predmetom sporu, s touto dohodou.¹¹⁴

136. Navyše existuje ďalšie obmedzenie stanovené v článku 8.31 ods. 2 zvažovanej dohody na zabránenie tomu, aby bol Tribunál CETA kreatívny vo vzťahu k vnútroštátnemu právu. Tribunál je totiž pri zohľadnení vnútroštátneho práva jednej zo zmluvných strán ako skutkovej otázky povinný postupovať „podľa prevládajúceho výkladu vnútroštátneho právneho predpisu, ktorý majú sudy alebo orgány strany zúčastnenej na spore, pričom význam, ktorý pripíše Tribunál tomuto vnútroštátnemu právnenému predpisu, nebude pre sudy alebo orgány tejto strany záväzný“. Tribunál CETA teda nemôže podať záväzný výklad práva Únie.

137. Hoci je pochopiteľné, že na účely preskúmania bude mať Tribunál za úlohu podať určitý výklad práva Únie, napríklad ak by musel vymedziť dosah vytýkaného správania, Tribunál CETA je podľa článku 8.31 ods. 2 dohody CETA povinný riadiť sa výkladom práva Únie prípadne podaným Súdny dvorom, ktorý v každom prípade nebude nijako viazaný zmyslom, ktorý by Tribunál CETA mohol dať právu Únie. Prípadný výklad vnútroštátneho práva Tribunálom CETA by teda nezaväzoval orgány a sudy žalovanej zmluvnej strany.

138. Z vyššie uvedeného vyplýva, že Tribunál CETA je viazaný výkladom práva Únie, ktorý podal Súdny dvor a ktorý mu článok 8.31 ods. 2 dohody CETA ukladá sledovať, zatiaľ čo Súdny dvor ani inštitúcie Únie, ani vnútroštátne sudy či orgány nie sú viazané výkladom práva Únie, ktorý podá tento Tribunál.

139. Článok 8.31 ods. 2 dohody CETA teda zaručuje, že k výkladu práva Únie Tribunálom CETA môže dôjsť len v prípade, ak v právnom poriadku Únie nie je v tejto súvislosti nič stanovené a že, pokiaľ tento Tribunál podá výklad, je to iba na účely rozhodnutia v spore, ktorý mu bol predložený, pričom tento výklad nezaväzuje ani orgány, ani sudy Únie.

140. Článok 8.31 ods. 2 dohody CETA teda obsahuje dostatok záruk na zabránenie tomu, aby Tribunál CETA mohol podať výklad práva Únie v rámci jej právneho poriadku. Základné funkcie Súdneho dvora nie sú v tomto rozsahu narušené. Predovšetkým mechanizmus urovnávania sporov zavedený oddielom F kapitoly 8 dohody CETA nezasahuje do funkcie Súdneho dvora podať konečný a záväzný výklad práva Únie.

141. Toto ustanovenie svedčí o zohľadnení judikatúry Súdneho dvora, podľa ktorej orgány, ktoré majú v zmysle dohody uzavretej Úniou rozhodovacie právomoci, nesmú „Únii a jej inštitúciám uložiť pri výkone ich interných právomocí určitý výklad právnych noriem Únie“¹¹⁵.

142. Je síce pravda, že Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/13 uviedol, že „výklad ustanovenia práva Únie, vrátane sekundárneho práva, totiž v zásade vyžaduje rozhodnutie Súdneho dvora, ak toto ustanovenie možno vykladať niekoľkými možnými spôsobmi“¹¹⁶. No podľa Súdneho dvora „ak by sa však Súdny dvor neumožnilo podať *konečný výklad* sekundárneho práva a ak by sa samotný ESLP

114 Pozri v tejto súvislosti NOUVEL Y.: Commentaire de l'arrêt Achmea In: *Journal du Droit International (Clunet)*, LexisNexis, Paris, č. 3, júl 2018, komentár 14, s. 903, podľa ktorého v zmysle článku 8.31 ods. 2 dohody CETA „rozhodnúť na základe práva Únie – inak povedané uplatniť na právnu zásadu následok, ktorý sa na ňu podľa tohto práva viaže, – predstavuje úlohu, ktorá neprislúcha Tribunálu; naproti tomu zohľadnenie zásady európskeho práva ako skutkovej otázky je úlohou, na ktorú sú rozhodcovskí sudcovia oprávnení, pokiaľ je to relevantné. Rozhodcovský tribunál môže byť pri plnení svojej súdnej funkcie vyzvaný oboznámiť sa so stavom európskeho práva, ktoré sa vzťahuje na predmetné skutkové okolnosti a ktorého konzistentnosť sa bude snažiť preukázať ako relevantný hmotnoprávny údaj“.

115 Pozri najmä stanovisko 2/13 (bod 184 a citovaná judikatúra).

116 Pozri stanovisko 2/13 (bod 245).

pri svojom preskúmaní súladu tohto práva s EDLP vyslovil pre jeden z možných výkladov, *zásada výlučnej právomoci Súdneho dvora na podanie konečného výkladu práva Únie* by bola nepochybne porušená¹¹⁷. K narušeniu tejto zásady však nedôjde, keďže výklad práva Únie, pokiaľ je možný a skutočne daný Tribunálom CETA, nemá záväzný účinok pre orgány a sudy Únie.

143. Ako som už uviedol vyššie, to nie je spochybnené konštatovaním, podľa ktorého na základe článku 8.41 ods. 1 dohody CETA bude výrok Tribunálu CETA záväzný pre strany zúčastnené na spore v rozsahu, v akom sa týka prejednávanej veci. V prípade, že Tribunál CETA bude nútený podať výklad práva Únie v situácii, keď neexistuje žiaden výklad, ktorý by mohol nasledovať, Súdny dvor si zachováva právomoc podať konečný výklad práva Únie. Rozsudok Tribunálu CETA bude záväzný iba pre strany zúčastnené na spore v rámci danej veci. Ak teda bude Súdny dvor považovať určitý výklad práva Únie podaný Tribunálom CETA za nesprávny, bude môcť bez toho, aby to viedlo k porušeniu medzinárodných záväzkov Únie, vylúčiť tento výklad a prijať ten, ktorý považuje za najvhodnejší.

144. Okrem toho miera právomoci Tribunálu podať výklad je obmedzená možnosťou, ktorú majú zmluvné strany, a síce „vydávať záväzné poznámky k výkladu“, ktorých cieľom je, aby sa „predchádzalo akémukoľvek nesprávnemu výkladu dohody CETA zo strany tribunálov a aby sa takéto prípadný nesprávny výklad napravil“¹¹⁸.

145. Článok 8.31 ods. 3 dohody CETA tak stanovuje, že „ak vzniknú vážne obavy, pokiaľ ide o otázky výkladu, ktoré môžu ovplyvniť investície, Výbor pre služby a investície môže v súlade s článkom 8.44 [ods. 3 písm. a)] odporučiť Spoločnému výboru CETA, aby prijal výklad tejto dohody. Výklad Spoločného výboru CETA bude pre Tribunál zriadený podľa tohto oddielu záväzný. Spoločný výbor CETA môže rozhodnúť, že určitý výklad má záväznú platnosť až od určitého dátumu“¹¹⁹.

146. Treba tiež spresniť, že v súlade s článkom 26.3 ods. 3 dohody CETA „Spoločný výbor CETA bude prijímať svoje rozhodnutia a odporúčania na základe vzájomnej dohody“. Analogicky s tým, čo uviedol Súdny dvor vo svojom stanovisku 1/00, takéto spôsob rozhodovania predstavuje záruku pre Úniu, že jej nebude vo vzťahoch s členskými štátmi alebo občanmi týchto štátov nariadený výklad, ktorý by odporoval judikatúre Súdneho dvora.¹²⁰ Podotýkam tiež, že znenie dohody CETA nebráni tomu, aby stanovisko prijaté Úniou v Spoločnom výbore mohlo byť prípadne predložené Súdnemu dvoru prostredníctvom opravných prostriedkov stanovených v Zmluve o FEÚ.¹²¹

147. Navyše treba zdôrazniť, že podľa článku 8.28 ods. 1 dohody CETA „sa zriaďuje Odvolací tribunál, ktorý bude preskúmať výroky vydané podľa tohto oddielu“. V súlade s článkom 8.28 ods. 7 dohody CETA je Spoločný výbor CETA oprávnený prijať „rozhodnutie, v ktorom stanoví tieto administratívne a organizačné záležitosti týkajúce sa fungovania Odvolacieho tribunálu“ o otázkach uvedených v tomto ustanovení.

148. Samotná existencia Odvolacieho tribunálu je dodatočnou zárukou, že pri rozhodnutí v rámci mechanizmu urovnávania sporov stanoveného v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA nebude právu Únie pri jeho zohľadnení ako skutkovej otázky pripisovaný nesprávny význam. Odvolací tribunál totiž bude môcť v súlade s článkom 8.28 ods. 2 písm. b) dohody CETA zmeniť alebo zrušiť rozhodnutie

117 Pozri stanovisko 2/13 (bod 246, kurzívou zvýraznil generálny advokát).

118 Pozri bod 6 písm. e) Spoločnej listiny o výklade.

119 Pozri tiež článok 26.1 ods. 5 písm. e) dohody CETA, ktorý stanovuje, že Spoločný výbor CETA môže „prijať výklad ustanovení tejto dohody, ktorý bude záväzný pre tribunály podľa oddielu F Ôsmej kapitoly (Urovnávanie investičných sporov medzi investormi a štátmi) a Dvadsiatej deviatej kapitoly (Urovnávanie sporov)“. V súlade s článkom 26.1 ods. 1 dohody CETA je Spoločný výbor CETA zložený zo zástupcov Únie a Kanady.

120 Pozri stanovisko 1/00 (bod 40).

121 Pozri analogicky stanovisko 1/00 (bod 39).

Tribunálu CETA aj na základe „zjavných pochybení pri posúdení skutkového stavu vrátane posúdenia príslušných vnútroštátnych právnych predpisov“. To znamená, že pokiaľ ide o význam práva Únie, prípadné pochybenie Tribunálu CETA bude ešte možné korigovať v rámci preskúmania jeho výrokov Odvolacím tribunálom.

149. Pri uplatnení článku 8.28 ods. 2 písm. b) dohody CETA musí teda odvolateľ, ktorý spochybňuje posúdenie relevantných vnútroštátnych právnych predpisov vykonané Tribunálom, preukázať, že Tribunál na účely vyhovenia požiadavke preukázania zjavného pochybenia, vykonal úvahy, ktoré sú v zjavnom rozpore so znením príslušných vnútroštátnych právnych predpisov, alebo priznal tomuto zneniu rozsah, ktorý mu zjavne neprináleží.

150. Obmedzenie preskúmania v štádiu odvolania na zjavné pochybenia pri posúdení skutkového stavu je v súlade s názorom, podľa ktorého má Tribunál v čo možno najmenšej miere vykladať vnútroštátne právo zmluvných strán. Treba teda zabrániť tomu, aby sa diskusia v rámci súdneho sporu tak na prvom stupni, ako aj pri odvolaní týkala významu vnútroštátneho práva.

151. Treba uviesť, že toto preskúmanie v štádiu odvolania, tak ako je stanovené v článku 8.28 ods. 2 písm. b) dohody CETA, zodpovedá právomoci Súdneho dvora v rámci odvolania. V tejto súvislosti pripomínam, že v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora „tento súd má v rámci odvolania iba právomoc overiť, či došlo ku skresleniu vnútroštátneho práva, čo musí zjavne vyplývať z dokumentov v spise“¹²².

152. Preskúmanie zo strany Odvolacieho tribunálu obmedzené na zjavné pochybenie by však malo nastať iba v prípade, ktorý možno považovať za relatívne zriedkavý, keď sa v právnom poriadku Únie nenachádza žiadna skutočnosť umožňujúca objasniť zmysel, ktorý treba dať ustanoveniu práva Únie.

153. Naproti tomu, ak sa preukáže, že Tribunál CETA sa odchýlil od existujúceho výkladu práva Únie, jeho posúdenie by podľa môjho názoru mohlo byť spochybnené preukázaním bežného nesprávneho právneho posúdenia podľa článku 8.28 ods. 2 písm. a) dohody CETA v rozsahu, v akom by sa dalo domnievať, že tento Tribunál porušil článok 8.31 ods. 2 dohody CETA, ktorý vymedzuje jeho právomoc.

154. Ako som už totiž uviedol vyššie, z článku 8.31 ods. 2 dohody CETA vyplýva, že Tribunál je pri zohľadňovaní vnútroštátneho práva zmluvnej strany ako skutkovej otázky povinný postupovať podľa prevládajúceho výkladu vnútroštátneho práva podaného súdmi alebo orgánmi tejto zmluvnej strany. Z toho vyplýva, že chybu pri uplatnení uplatniteľného práva by v zmysle článku 8.28 ods. 2 písm. a) dohody CETA predstavovalo porušenie článku 8.31 ods. 2 tejto dohody, ktoré by mohlo byť konštatované, ak by Tribunál podal výklad práva Únie bez toho, aby zohľadnil výklad tohto práva uznávaný inštitúciami alebo súdmi Únie, pričom toto posledné ustanovenie mu ukladá povinnosť oprieť sa o prevládajúci výklad práva Únie. Inak povedané, porušenie tejto povinnosti by predstavovalo nesprávne právne posúdenie, ktoré by na účely preukázania nevyžadovalo konštatovanie zjavného pochybenia v zmysle článku 8.28 ods. 2 písm. b) dohody CETA.

155. Z vyššie uvedeného vyplýva, že Tribunál CETA má právomoc vykladať a vykonávať dohodu CETA a že na základe tejto presne vymedzenej právomoci nemôže narušiť cieľ jednotného výkladu práva Únie alebo funkciu preskúmania zákonnosti aktov inštitúcií, ktorými sú poverené súdy Únie.

156. Vzhľadom na záruky, ktoré obklopujú zavedenie mechanizmu urovnávania sporov stanoveného v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, sa domnievam, že Únia sa môže podriaďiť externej kontrole, ktorej cieľom je dodržiavanie štandardov ochrany investícií nachádzajúcich sa v tejto dohode, bez toho, aby došlo k zásahu do autonómie právneho poriadku Únie.

¹²² Pozri najmä rozsudok z 20. decembra 2017, Španielsko/Komisia (C-81/16 P, EU:C:2017:1003, bod 42 a citovaná judikatúra).

157. Navyše, ako uviedlo viacero vedľajších účastníkov v predmetnom konaní, treba zdôrazniť, že dohoda CETA nie je porovnateľná s návrhom dohody týkajúcej sa vytvorenia Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) v znení, o ktoré išlo v stanovisku 1/91 (Dohoda EHP-I) zo 14. decembra 1991¹²³, ani s návrhom Dohody o vytvorení spoločného európskeho leteckého priestoru (Dohoda ECAA), o ktorý išlo v stanovisku 1/00¹²⁴. Oddiely C a D kapitoly 8 dohody CETA totiž nemajú za cieľ ani za účinok rozšíriť *acquis* Únie na Kanadu prevzatím ustanovení práva Únie. Hoci je pravda, že existujú hmotnoprávne styčné plochy s ochranou investícií stanovenou vnútorným právom Únie, pravidlá stanovené v oddieloch C a D kapitoly 8 dohody CETA nemožno kvalifikovať ako „rovnaké“. Tieto pravidlá odrážajú zvyčajné štandardy v oblasti medzinárodnej ochrany investícií, pričom ich spresňujú a posilňujú. Okrem toho dohoda CETA neuvádza ani povinnosť zabezpečiť jednotný výklad ochranných ustanovení, ktoré obsahuje, a tých, ktoré sú obsiahnuté vo vnútroštátnom práve zmluvných strán.¹²⁵ Z tohto hľadiska neexistuje riziko, že výklad oddielov C a D kapitoly 8 dohody CETA Tribunálom bude mať následky na výklad vnútorného práva Únie, ktoré Súdny dvor považoval za nezlučiteľné so zásadou autonómie právneho poriadku Únie vo svojom stanovisku 1/91.¹²⁶

158. V každom prípade je z hľadiska záruk, ktoré som uviedol v mojich predchádzajúcich úvahách, aj pokiaľ ide o ochranné ustanovenia, ktoré by boli v podstate zhodné, dôležité, že mechanizmus zavedený dohodou CETA nemá za následok, že Únii a jej inštitúciám bude pri výkone ich vnútornej právomoci uložený určitý výklad ustanovení práva Únie, ktoré by mohli nájsť ekvivalentné vyjadrenie v tejto dohode, keďže každá kategória ustanovení je formálne odlišná a môže si zachovať svoj vlastný výklad.¹²⁷

159. Treba tiež odlišiť ustanovenia dohody CETA týkajúce sa Tribunálu CETA od ustanovení návrhu dohody o pristúpení Únie k EDLP, ktorý bol predmetom stanoviska 2/13. Súdny dvor v tomto stanovisku zdôraznil viacero dôvodov preukazujúcich zásah do autonómie práva Únie, zahŕňajúcich najmä okolnosť, že zamýšľaná dohoda by mohla ovplyvniť vzájomné vzťahy medzi Úniou a členskými štátmi, ako aj rozdelenie právomocí medzi Úniou a jej členskými štátmi.

160. Tribunál CETA však nemá žiadnu právomoc rozhodovať o vzájomných vzťahoch medzi Úniou a jej členskými štátmi, a ani medzi samotnými členskými štátmi či medzi investormi jedného členského štátu a ostatnými členskými štátmi. Tribunál CETA sa odlišuje od súdov, ktorých sa týkali stanoviska 1/09 a 2/13, v tom, že ak by bola zamýšľaná dohoda v každom z týchto stanovisk Úniou uzavretá, súd pre európske patenty a patenty Spoločenstva, ako aj Európsky súd pre ľudské práva by mali právomoc rozhodovať v sporoch v rámci Únie. To nie je prípad Tribunálu CETA, ktorý môže rozhodovať iba v sporoch medzi investormi jednej zmluvnej strany voči druhej zmluvnej strane.

161. Okrem toho Tribunál CETA nemá rozhodovať o rozdelení právomocí medzi Úniou a jej členskými štátmi. Dohoda CETA totiž vo svojom článku 8.21 stanovila automatické spôsoby určenia odporcu v rámci konania začatého kanadským investorom a to bez toho, aby bolo dotknuté nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 912/2014 z 23. júla 2014, ktorým sa stanovuje rámec na riešenie finančnej zodpovednosti spojenej so súdmi na urovnávanie sporov medzi investorom a štátom zriadenými na základe medzinárodných dohôd, ktorých zmluvnou stranou je Európska únia.¹²⁸

123 EU:C:1991:490 (body 4 a 5, ako aj body 41 a 42), ďalej len „stanovisko 1/91“.

124 Pozri stanovisko 1/00 (bod 3).

125 Na rozdiel od toho, čo stanovoval návrh dohody o vytvorení EHP, o ktorý ide v stanovisku 1/91 (body 8, 9 a 43). Pozri tiež, pokiaľ ide o dohodu CETA, stanovisko 1/00 (body 4, 5 a 10).

126 V tejto súvislosti pripomínam, že Súdny dvor v podstate rozhodol, že dohoda, ktorá stanovuje právomoc iného súdu, než je Súdny dvor na podanie výkladu a uplatňovanie jej ustanovení, pričom táto dohoda preberá podstatnú časť pravidiel, vrátane ustanovení sekundárneho práva, ktoré upravujú hospodárske a obchodné vzťahy v rámci Únie a vo väčšine prípadov predstavujú základné ustanovenia právneho poriadku Únie, na základe čoho majú za následok, že do právneho poriadku Únie bude začlenený rozsiahly súbor právnych pravidiel popri skupine pravidiel Únie, ktorých znenie je zhodné, zasahuje do autonómie právneho poriadku Únie [pozri stanovisko 1/91 (body 41 a 42)].

127 Pozri stanovisko 1/00 (bod 41).

128 Ú. v. EÚ L 257, 2014, s. 121.

Článok 8.21 ods. 1 dohody CETA tak stanovuje, že v prípade údajného porušenia tejto dohody zo strany Únie alebo niektorého členského štátu investor, ktorý má v úmysle predložiť nárok podľa článku 8.23 tejto dohody, doručí „[Únii] oznámenie so žiadosťou o určenie odporcu“. Únia určí, či ona alebo jeden z jej členských štátov bude odporcom a informuje o tom investora.¹²⁹ V prípade, že investor nebol informovaný o tomto určení do 50 dní od predloženia svojej žiadosti o určenie odporcu a ak sú opatrenia uvedené v oznámení výlučne opatreniami niektorého členského štátu, bude odporcom tento členský štát. V prípade, že opatrenia uvedené v oznámení zahŕňajú opatrenia Únie, bude odporcom Únia.¹³⁰ Toto určenie uskutočnené v súlade s článkom 8.21 ods. 3 alebo 4 dohody CETA zaväzuje Tribunál CETA.¹³¹

162. Pravidlá umožňujúce určiť, či Únia alebo dotknutý členský štát musí byť odporcom, sú stanovené v nariadení č. 912/2014. Rozhodnutia prijaté Komisiou sú vykonávacími aktmi. Ide teda o akty, ktoré môžu podliehať preskúmaniu zákonnosti pred súdmi Únie. Ako teda správne uvádza Rada, Súdny dvor ostáva posledným súdom rozhodujúcim o otázke, kto by mal byť v postavení odporcu.

163. So zreteľom na tieto skutočnosti sa predmetná vec odlišuje od stanoviska 2/13, v ktorom sa Súdny dvor domnieval, že spôsoby fungovania inštitútu spolužalovaného upravené zamýšľanou dohodou nezaručujú zachovanie charakteristických znakov Únie a jej práva. Tieto spôsoby totiž zasahovali do výlučnej právomoci Súdneho dvora rozhodnúť o rozdelení právomocí medzi Úniou a jej členskými štátmi.¹³²

164. V rozsahu, v akom Tribunál CETA nie je z dôvodu ustanovení článku 8.21 tejto dohody oprávnený rozhodnúť o rozdelení právomocí medzi Úniou a jej členskými štátmi, preto nie je možné domnievať sa, že daná dohoda zasahuje z tohto hľadiska do autonómie právneho poriadku Únie.

7. SSI nemá vplyv na úlohu vnútroštátnych súdov pozostávajúcu v zabezpečení účinného uplatňovania práva Únie

165. Oddiel F kapitola 8 dohody CETA zavádza mechanizmus, ktorý by sa mohol kvalifikovať za „kvázi-súdny“, zachovávajúci si ešte v niektorých aspektoch stopy pravidiel uplatniteľných v oblasti investičného rozhodcovského konania a ktorý v podstate smeruje k rozhodnutiu sporov týkajúcich sa výkladu alebo uplatňovania samotných ustanovení predmetnej medzinárodnej dohody. Navyše, keďže tento mechanizmus predstavuje alternatívny spôsob urovnávania sporov v oblasti ochrany investícií týkajúcich sa uplatňovania dohody CETA, nedotýka sa právomocí súdov členských štátov týkajúcich sa výkladu a uplatňovania práva Únie, ani možnosti alebo dokonca povinnosti týchto súdov podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor a právomoci Súdneho dvora odpovedať na otázky položené uvedenými súdmi.¹³³

166. Hoci sa aj Tribunál, podobne ako Súd pre európske patenty a patenty Spoločenstva, ktorého sa týkalo stanovisko 1/09, nachádza mimo inštitucionálneho a súdneho rámca Únie, na rozdiel od právomoci priznanej danému súdu v značnom počte konaní začatých na návrh jednotlivcov v oblasti patentu Spoločenstva,¹³⁴ mu nepatrí výlučná právomoc rozhodovať o žalobách podaných zahraničnými investormi v oblasti ochrany investícií, ani vykladať a uplatňovať právo Únie v tejto oblasti.

129 Pozri článok 8.21 ods. 3 dohody CETA.

130 Pozri článok 8.21 ods. 4 dohody CETA.

131 Pozri článok 8.21 ods. 7 dohody CETA.

132 Pozri stanovisko 2/13 (body 215 až 235). Dohoda CETA sa v tejto otázke odlišuje aj od dohody, ktorej sa týka stanovisko 1/91 (body 30 až 36).

133 Pozri v tejto súvislosti stanovisko 1/09 (bod 77).

134 Stanovisko 1/09 (bod 89).

167. Ako správne uvádza Komisia vo svojich pripomienkach, Tribunál CETA nie je oprávnený uplatňovať vnútorné právo Únie, ale iba ustanovenia tejto dohody. Dohoda CETA vytvára dodatočnú ochranu v medzinárodnom práve a stanovuje osobitný mechanizmus umožňujúci investorom druhej zmluvnej strany domáhať sa tejto ochrany. Neobmedzuje však vecné práva, ktoré sa vzťahujú na zahraničných investorov podľa vnútorného práva Únie. Nemá ani za následok obmedzenie právomoci Súdneho dvora alebo súdov členských štátov rozhodovať v konaniach začatých na účely zabezpečenia dodržiavania týchto práv priznaných vnútorným právom Únie.

168. Zavedenie SSI teda nebráni zahraničným investorom hľadať ochranu svojich investícií obrátením sa na súdy zmluvných strán na účely uplatnenia vnútroštátneho práva týchto zmluvných strán.¹³⁵ V tejto súvislosti pripomínam, že vzhľadom na absenciu priameho účinku dohody CETA sa zahraniční investori nebudú môcť priamo odvolávať na porušenie tejto dohody pred súdmi zmluvných strán, ale iba na vnútroštátne právo týchto zmluvných strán, pokiaľ samozrejme obsahuje príslušné ochranné ustanovenia. Teda okrem skutočnosti, že tieto dva typy konaní sa zakladajú na odlišných právnych ustanoveniach, nemajú nevyhnutne ten istý predmet. Na rozdiel od prípadu, keď je nárok predložený Tribunálu CETA, totiž návrh podaný na vnútroštátne súdy zmluvných strán bude môcť ísť nad rámec samotného sporu o náhradu škody a smerovať k zrušeniu opatrenia nachádzajúceho sa vo vnútroštátnom práve týchto zmluvných strán. Ide teda o dva právne prostriedky, ktoré sa dopĺňajú, ale vzájomne nenahrádzajú.

169. Zmluvné strany stanovili pravidlá upravujúce výber, ktorý majú k dispozícii zahraniční investori.

170. Podľa článku 8.22 dohody CETA s názvom „Procedurálne a iné požiadavky na predloženie nároku Tribunálu“:

„1. Investor môže predložiť nárok podľa článku 8.23, len ak:

...

- f) prestane byť stranou v konaní alebo nechá ukončiť akékoľvek prebiehajúce konanie, v rámci ktorého sa domáha kompenzácie alebo náhrady škody pred tribunálom alebo súdom podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva, pokiaľ ide o opatrenie, ktoré údajne predstavuje porušenie uvedené v jeho nároku, a
- g) sa vzdá svojho práva uplatniť si nárok alebo podať návrh na začatie konania pred tribunálom alebo súdom podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva, pokiaľ ide o opatrenie, ktoré údajne predstavuje porušenie uvedené v jeho nároku.“

171. Tieto ustanovenia svedčia o tom, že Tribunálu CETA je priznaná iba alternatívna právomoc. Ako je spresnené v bode 6 písm. a) Spoločnej listiny o výklade, „dohodou CETA sa nebude uprednostňovať využívanie [SSI] zriadených na jej základe. Namiesto toho môžu investori zvoliť dostupné riešenie sporov na vnútroštátnych súdoch“. Okrem toho absencia možnosti podať zároveň alebo neskôr s návrhom na Tribunál CETA návrh na začatie konania pred súdmi zmluvných strán, by mohla mať za následok povzbudenie investorov obrátiť sa najprv na tieto súdy. Vyčerpanie vnútroštátnych prostriedkov nápravy, hoci nie je stanovené ako predbežná podmienka obrátenia sa na Tribunál, je teda podporované týmito ustanoveniami.

¹³⁵ Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/15 v tejto súvislosti uvádza, že ide „o možnosť v rámci voľnej úvahy investora, ktorý podáva návrh“ (bod 290).

172. So zreteľom na tieto skutočnosti sa treba domnievať, že hoci súdy členských štátov nemajú pri absencii priameho účinku dohody CETA za úlohu uplatňovať túto dohodu, nie sú zbavené svojho štatútu súdov „všeobecného práva“ právneho poriadku Únie, vrátane ich úlohy pri podaní prípadných návrhov na začatie prejudiciálneho konania. Okrem toho Súdny dvor nie je zbavený svojej právomoci odpovedať na položené otázky uvedených súdov v prejudiciálnom konaní. Nemožno preto konštatovať žiadne skreslenie právomocí, ktoré Zmluvy zverili inštitúciám Únie a členským štátom a ktoré sú základom zachovania samotnej povahy práva Únie.¹³⁶

8. Súlad s cieľmi vonkajšej činnosti Únie

173. Domnievam sa, že preskúmanie zlučiteľnosti oddielu F kapitoly 8 dohody CETA so zásadou autonómie práva Únie sa musí uskutočniť pri náležitom zohľadnení potreby zachovania schopnosti Únie prispievať k realizácii zásad a cieľov jej vonkajšej činnosti.

174. Ako správne uviedla slovenská vláda na pojednávaní, Súdny dvor by mal zásade autonómie práva Únie priznať obsah umožňujúci nielen zachovanie osobitných charakteristík práva Únie, ale aj účasť Únie na rozvoji medzinárodného práva a medzinárodného právneho poriadku založeného na pravidlách.

175. Podľa môjho názoru ustanovenia uvedené v kapitole 8 dohody CETA umožňujú dosiahnuť rovnováhu medzi zachovaním osobitnej ústavnej štruktúry Únie a rozvojom jej vonkajšej činnosti.

176. V súlade s článkom 3 ods. 5 ZEÚ „Únia vo vzťahoch so zvyškom sveta potvrdzuje a podporuje svoje hodnoty a záujmy a prispieva k ochrane svojich občanov. Prispieva k... trvalo udržateľnému rozvoju Zeme,... k voľnému a spravodlivému obchodu,... ako aj k prísne dodržiavaniu a rozvoju medzinárodného práva...“. Tento posledný cieľ logicky znamená, že Únia by mala podporovať iniciatívy a mechanizmy kontroly, ktoré posilňujú účinnosť medzinárodných zmlúv, ktorých je účastníkom.¹³⁷

177. Konanie Únie na medzinárodnej scéne musí v súlade s článkom 21 ods. 2 ZEÚ sledovať dosiahnutie „vysokého stupňa spolupráce vo všetkých oblastiach medzinárodných vzťahov“, najmä upevňovaním a podporou „právn[eho] štát[u]... a zásad medzinárodného práva“¹³⁸, povzbudením „integráci[e] všetkých krajín do svetového hospodárstva aj prostredníctvom postupného odstraňovania prekážok v medzinárodnom obchode“¹³⁹, prispením k „vypracovaniu medzinárodných opatrení na zachovávanie... trvalo udržateľného hospodárenia“¹⁴⁰ a presadzovaním „medzinárodn[eho] systém[u] založen[ého] na posilnenej mnohostrannej spolupráci a dobrej správe vecí verejných v celosvetovom meradle“¹⁴¹. V súlade s článkom 207 ods. 1 ZFEÚ, „spoločná obchodná politika sa uskutočňuje v rámci zásad a cieľov vonkajšej činnosti Únie“.

178. Kapitola 8 dohody CETA podľa môjho názoru úplne zapadá do týchto cieľov kombinovaním pravidiel o ochrane investícií, ktoré prispievajú k právnej istote investorov, ako aj k rozvoju obchodovania medzi Úniou a Kanadou,¹⁴² a osobitného mechanizmu urovnávania sporov s výslovným potvrdením práva zmluvných strán prijať právnu úpravu potrebnú na realizáciu legitímnych cieľov verejného záujmu, napríklad v oblasti verejného zdravia, bezpečnosti, životného prostredia alebo sociálnej ochrany.

¹³⁶ Stanovisko 1/09 (bod 89).

¹³⁷ Pozri v tomto smere DE WITTE B.: A selfish Court? The Court of justice and the Design of International Dispute Settlement Beyond the European Union. In: *The European Court of Justice and external relations law: constitutional challenges*. Hart Publishing, Oxford, 2014, s. 33 – 46, predovšetkým s. 34.

¹³⁸ Článok 21 ods. 2 písm. b) ZEÚ.

¹³⁹ Článok 21 ods. 2 písm. e) ZEÚ.

¹⁴⁰ Článok 21 ods. 2 písm. f) ZEÚ.

¹⁴¹ Článok 21 ods. 2 písm. h) ZEÚ.

¹⁴² Pozri v tomto zmysle stanovisko 2/15 (bod 94).

9. Zavedenie mechanizmu predbežného konania na Súdnom dvore a možnosť celkového preskúmania výrokov súdmi členských štátov nie sú potrebné

179. Pripomínam, že dôvod existencie takého mechanizmu urovnávania sporov, aký je stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, pozostáva v zabezpečení neutrality a autonómie urovnávania sporov medzi investormi a štátmi vo vzťahu k súdnym systémom zmluvných strán. Podľa tejto logiky je pochopiteľné, že tieto zmluvné strany nestanovili mechanizmus predbežného konania na Súdnom dvore, ani to, aby výroky vydané Tribunálom mali byť systematicky predkladané na celkové preskúmanie súdmi týchto zmluvných strán. Stanovenie takého prepojenia so súdnym systémom zmluvných strán by bolo v rozpore s ich vôľou vytvoriť mechanizmus urovnávania sporov, ktorý sa nachádza práve mimo ich súdnych systémov.

180. Ak sa teda uzná, že oddiel F kapitola 8 dohody CETA obsahuje dostatočné záruky na zabránenie tomu, aby tento mechanizmus narušil výlučnú právomoc Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie, nezdá sa mi, že by voľba takto vykonaná zmluvnými stranami mohla byť spochybnená.

181. Na základe toho treba uviesť, že v závislosti od výberu pravidiel rozhodcovského konania, na základe ktorých bol predložený nárok,¹⁴³ preskúmanie súdmi členského štátu, v ktorom je výkon žiadaný, najmä v prípade rozporu s právnym poriadkom tohto štátu,¹⁴⁴ nie je vylúčené.¹⁴⁵ Existencia tohto preskúmania však podľa mňa nepodmieňuje zlučiteľnosť mechanizmu urovnávania sporov medzi investormi a štátmi stanoveného v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA so zásadou autonómie práva Únie.

182. Na druhej strane, pokiaľ ide o niekedy uvádzaný názor na stanovenie mechanizmu predbežného konania Súdneho dvora v prípade problému týkajúceho sa výkladu práva Únie v tomto type dohody, treba, ako správne uvádza nemecká vláda a Komisia, zohľadniť požiadavku vzájomnosti. Totiž okrem toho, že tento mechanizmus by bolo zložité, či dokonca nemožné dohodnúť s tretími štátmi,¹⁴⁶ Únia by musela priznať svojim partnerom v prípade ich súhlasu z dôvodu vzájomnosti, ktorá riadi ich vzájomné vzťahy, aj možnosť stanoviť právomoc ich vnútroštátnych súdov rozhodovať v prejudiciálnom konaní, pokiaľ ide o výklad vnútroštátneho práva. Z hľadiska investorov Únie by to bolo v rozpore s dôvodom existencie mechanizmu urovnávania sporov, a síce byť neutrálnym a nezávislým od vnútroštátnych súdov druhej zmluvnej strany. Výrazne by to oslabilo záujem a atraktivnosť tohto mechanizmu predovšetkým v prípade, keď Únia uzatvára vzťahy s tretími štátmi, ktorých vnútroštátne súdy nespĺňajú vôbec, alebo iba nedokonale kritériá neustrannosti, nezávislosti a rýchlosti, a v konečnom dôsledku by to mohlo narušiť úroveň ochrany investícií vykonaných v týchto štátoch investormi Únie.

183. Schvaľujem preto postup vyjednávačov dohody CETA, ktorý pozostával v priznaní osobitnej starostlivosti tomu, aby sa zavedený mechanizmus urovnávania sporov čo najmenej prekrýval so súdnymi systémami zmluvných strán.

143 Pozri v tomto smere článok 8.23 ods. 2 dohody CETA. Pozri tiež v súvislosti s výkonom rozhodcovských výrokov článok 8.41 ods. 3 až 6 dohody CETA.

144 Pozri v tomto smere článok V Dohovoru o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí, uzavretého 10. júna 1958 v New Yorku, ktorý vymenúva určitý obmedzený počet dôvodov, na základe ktorých je možné odmietnuť ich výkon.

145 Naproti tomu rozhodcovský výrok vydaný v rámci kapitoly 8 dohody CETA by sa mohol vymknúť z tohto súdneho preskúmania, pokiaľ by sa investor rozhodol pre Dohovor o riešení sporov týkajúcich sa investícií medzi štátmi a občanmi druhých štátov Medzinárodného strediska pre riešenie sporov z investícií (CSID), podpísaný vo Washingtone 18. marca 1965. Pozri však, pokiaľ ide o diferencovanejší názor v tejto otázke, JEAN G.-A.: c. d., bod 1036 a nasl.

146 Ako správne uviedla Komisia vo svojich pripomienkach, tretie štáty by mohli považovať predbežné konanie Súdneho dvora za jednostrannú výhodu, ktorá by ohrozila neutrálnosť mechanizmu urovnávania sporov.

184. So zreteľom na všetky tieto úvahy sa domnievam, že mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA nenaruša autonómiu práva Únie a predovšetkým nezasahuje do zásady výlučnej právomoci Súdneho dvora podať konečný výklad práva Únie.

B. O všeobecnej zásade rovnosti zaobchádzania a požiadavke efektivity práva Únie

185. Belgické kráľovstvo v tejto časti svojej žiadosti o stanovisko v prvom rade uvádza, že dohoda CETA stanovuje pre kanadských investorov privilegovaný súdny prostriedok. Kanadskí podnikatelia investujúci v Únii totiž budú môcť predložiť spor buď vnútroštátnemu súdu v Únii alebo Tribunálu CETA, zatiaľ čo podniky Únie investujúce v Únii nebudú mať túto voľbu.

186. Treba preskúmať, či je táto situácia zlučiteľná s článkom 20 Charty základných práv Európskej únie¹⁴⁷, podľa ktorého „pred zákonom sú si všetci rovní“, ako aj s článkom 21 ods. 2 Charty, ktorý stanovuje, že „v rozsahu pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti“.

187. Belgické kráľovstvo ďalej uvádza, že článok 8.39 ods. 2 písm. a) dohody CETA stanovuje, že ak kanadský investor bude konať pred Tribunálom CETA v mene „miestne usadeného podniku“ (teda podniku usadeného v Únii, ktorý tento investor priamo alebo nepriamo vlastní alebo kontroluje),¹⁴⁸ náhrada škody prípadne priznaná týmto Tribunálom bude musieť byť zaplatená tomuto miestnemu podniku.

188. Je síce pravda, že toto pravidlo by mohlo byť odôvodnené cieľom vlastným medzinárodným dohodám týkajúcim sa ochrany investícií, podporovať hospodárstvo zmluvnej strany, v ktorej je usadený tento podnik. Bude však potrebné preskúmať zlučiteľnosť tohto pravidla s článkami 20 a 21 Charty.

189. Belgické kráľovstvo sa napokon pýta, či v prípade, že Tribunál CETA dospeje k záveru, že pokuta uložená kanadskému investorovi (alebo miestne usadenému podniku) Komisiou alebo orgánom hospodárskej súťaže jedného z členských štátov porušuje niektoré ustanovenie oddielu C alebo D kapitoly 8 dohody CETA a ak prizná náhradu škody zodpovedajúcu tejto pokute, bude zánik účinkov tejto pokuty zlučiteľný so zásadou rovnosti zaobchádzania, ako aj s požiadavkou efektivity práva Únie.

190. Z článku 8.9 ods. 3 a 4 dohody CETA vyplýva, že ak Únia vyhlásila štátnu pomoc za nezlučiteľnú s článkom 108 ZFEÚ a nariadila jej vrátenie, Tribunál CETA nebude môcť považovať toto rozhodnutie za odporujúce dohode CETA, a teda nebude môcť ani priznať náhradu škody v sume zodpovedajúcej tejto štátnej pomoci. Dohoda CETA však neobsahuje podobné pravidlo smerujúce k ochrane rozhodnutí prijatých Komisiou alebo orgánmi hospodárskej súťaže členských štátov v rámci článkov 101 a 102 ZFEÚ. Z tohto dôvodu nemožno vylúčiť, že kanadský investor sa vymkne finančným následkom porušenia práva hospodárskej súťaže Únie, zatiaľ čo investori Únie im nemôžu uniknúť.

191. V skratke, Belgické kráľovstvo sa snaží zistiť, či by výroky Tribunálu mohli za istých okolností porušiť články 20 a 21 Charty, ako aj požiadavku efektivity práva Únie. Tento členský štát v tomto ohľade identifikuje dve situácie, a síce po prvé, keď sa náhrada škody zaplatí miestne usadenému podniku v súlade s článkom 8.39 ods. 2 písm. a) dohody CETA, a po druhé v prípade, keď by Tribunál mohol priznať náhradu škody z dôvodu pokuty uloženej pri uplatnení práva hospodárskej súťaže Únie.

¹⁴⁷ Ďalej len „Charta“.

¹⁴⁸ Pozri v tejto súvislosti článok 8.23 ods. 1 písm. b) dohody CETA.

192. Prvá časť otázok položených Belgickým kráľovstvom vychádza z toho, že v súlade s článkom 8.23 ods. 1 dohody CETA môže nárok predložiť buď investor zmluvnej strany vo vlastnom mene alebo investor zmluvnej strany v mene miestne usadeného podniku, ktorý priamo alebo nepriamo vlastní alebo kontroluje. V tomto druhom prípade z článku 8.39 ods. 2 písm. a) dohody CETA vyplýva, že peňažná náhrada určená vo výroku bude musieť byť vyplatená miestne usadenému podniku. Toto konštatovanie nemôže podľa mňa spôsobiť diskrimináciu vo vzťahu k investorom Únie, ktorí investujú v rámci Únie.

193. V tejto súvislosti treba uviesť, že miestne usadený podnik, ktorý sa spomína v týchto dvoch ustanoveniach, sám predstavuje formu investície. Podľa článku 8.1 dohody CETA totiž „investície upravené touto dohodou“ označujú, vo vzťahu k jednej zmluvnej strane, investície, ktoré sú „priamo alebo nepriamo vlastnené alebo kontrolované investorom druhej zmluvnej strany“ a „investícia“ označuje „akýkoľvek druh aktív, ktoré investor vlastní alebo kontroluje priamo alebo nepriamo“ a ktorá môže mať najmä formu podniku. Vzhľadom na kontrolu takto vykonávanú investorom jednej zmluvnej strany nad miestne usadeným podnikom na území druhej zmluvnej strany náhradu škody priznanú Tribunálom CETA, aj keby bola vyplatená miestne usadenému podniku, by v konečnom dôsledku získal investor prvej zmluvnej strany, ktorý je napokon jediným oprávneným, podľa článku 8.23 ods. 1 dohody CETA, predložiť nárok Tribunálu.

194. V rozsahu, v akom investor jednej zmluvnej strany a podnik usadený na území druhej zmluvnej strany musia byť v skutočnosti vnímaní rovnako¹⁴⁹, sa otázka vznesená Belgickým kráľovstvom týka existencie alebo neexistencie diskriminácie medzi zahraničnými investormi, ktorí disponujú osobitnou hmotnoprávnou a procesnou ochranou a miestnymi investormi, na ktorých sa takáto ochrana nevzťahuje.

195. V rámci tejto otázky treba spresniť, že z článku 207 ods. 1 druhej vety ZFEÚ v spojení s článkom 21 ZEÚ vyplýva, že Únia musí pri výkone právomocí, ktoré sú jej zverené Zmluvami o EÚ a o FEÚ, vrátane tých z oblasti spoločnej obchodnej politiky, dodržiavať základné práva, ktorých súčasťou je zásada rovnosti zaobchádzania.¹⁵⁰ Únia je úniou práva, v ktorej jej inštitúcie podliehajú preskúmaniu súladu všetkých ich aktov najmä so Zmluvami, všeobecnými zásadami práva, ako aj základnými právami.¹⁵¹ To sa týka tiež vonkajšej činnosti Únie.¹⁵² V tejto súvislosti pripomínam, že podľa ustálenej judikatúry medzinárodné dohody uzavreté Úniou sú „odo dňa, keď nadobudli platnosť, neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Únie.... Preto musia byť ich ustanovenia úplne v súlade s ustanoveniami Zmlúv a s ústavnými zásadami, ktoré z nich vyplývajú“¹⁵³. To zahŕňa samozrejme Chartu, v súlade s jej článkom 51, ktorá má v zmysle článku 6 ods. 1 ZEÚ „rovnakú právnu silu ako zmluvy“. Dokonca už aj pred formálnym nadobudnutím účinnosti Charty Súdny dvor stanovil zásadu, podľa ktorej vedenie vonkajších vzťahov Únie musí byť v súlade so základnými právami Únie.¹⁵⁴

196. Podľa vysvetliviek k Charte¹⁵⁵ článok 21 ods. 2 Charty „zodpovedá článku 18 prvému odseku [ZFEÚ] a musí sa uplatňovať v súlade s týmto článkom“. Navyše podľa článku 52 ods. 2 Charty sa práva, ktoré uznáva a ktoré sú predmetom ustanovení Zmlúv, vykonávajú za podmienok a v medziach vymedzených týmito Zmluvami. Z toho vyplýva, že článok 21 ods. 2 Charty sa má vykladať tak, že má rovnaký dosah ako článok 18 prvý odsek ZFEÚ.

149 Ako uvádza Komisia vo svojich pripomienkach, miestne usadené podniky sú rozšírením zahraničného investora, a preto je odôvodnené považovať ich za zahraničného investora, ktorý ich vlastní alebo kontroluje.

150 Zásada rovnosti zaobchádzania je uvedená v článku 21 ods. 1 ZEÚ.

151 Pozri najmä rozsudok zo 6. októbra 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, bod 60 a citovaná judikatúra).

152 Pozri najmä rozsudky z 19. júla 2016, H/Rada a Komisia (C-455/14 P, EU:C:2016:569, bod 41), a z 28. marca 2017, Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, bod 72).

153 Pozri najmä rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, bod 46 a citovaná judikatúra).

154 Pozri rozsudok z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia (C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 285).

155 Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17.

197. Článok 18 prvý odsek ZFEÚ stanovuje, že „v rámci pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná“. Toto ustanovenie sa nachádza v druhej časti tejto Zmluvy s názvom „Nediskriminácia a občianstvo Únie“. Týka sa situácií, ktoré patria do pôsobnosti práva Únie a v ktorých sa so štátnym príslušníkom členského štátu v porovnaní s príslušníkmi iného členského štátu zaobchádza diskriminujúco len na základe jeho štátnej príslušnosti. Toto ustanovenie sa preto podľa Súdneho dvora nemá uplatňovať v prípade možného rozdielného zaobchádzania medzi štátnymi príslušníkmi členských štátov a štátnymi príslušníkmi tretích štátov.¹⁵⁶

198. To však podľa môjho názoru neoslobodzuje takú medzinárodnú dohodu, akou je CETA, od dodržiavania zásady rovnosti zaobchádzania, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie ustanovenú v článku 20 Charty.¹⁵⁷

199. V tomto smere dodávam, že judikatúra sledujúca zachovanie schopnosti politickej činnosti inštitúcií a orgánov Únie na medzinárodnej úrovni tým, že im umožňuje vykonať rozdielne zaobchádzanie medzi tretími štátmi, nie je v prejednávanej veci spochybnená.¹⁵⁸

200. Z hľadiska ochrany investícií uvádzam, že bod 6 písm. a) Spoločnej listiny o výklade stanovuje, že „výsledkom dohody CETA nebude zvýhodňovanie zahraničných investorov voči domácim“.

201. Pokiaľ ide o preverenie skutočnosti, či je všeobecná zásada rovnosti dodržaná v rámci zavedenia SSI, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zásada rovnosti zaobchádzania vyžaduje, aby sa s porovnateľnými situáciami nezaobchádzalo rozdielne a s rozdielnymi situáciami rovnako, pokiaľ takéto zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené.¹⁵⁹

202. Väčšina vlád, ktoré predložili pripomienky, ako aj Rada a Komisia sa domnievajú, že Belgické kráľovstvo nesprávne vychádza z predpokladu, podľa ktorého sa kanadské podniky investujúce v Únii na jednej strane a podniky Únie investujúce v Únii na strane druhej nachádzajú v rovnakej situácii.

203. Nie je to však presne tak, keďže jedna z kategórií vyššie uvedených podnikov vykonáva medzinárodné investovanie a druhá investuje v rámci Únie, čo nie je porovnateľné. Investície v rámci Únie budú nevyhnutne v určitej miere podliehať iným pravidlám než medzinárodné investície. Jedinými porovnateľnými situáciami by boli situácie kanadských podnikov investujúcich v Únii na jednej strane a podnikov Únie investujúcich v Kanade na strane druhej.

204. Rozdiel, ktorý spočíva v skutočnosti, že kanadské podniky investujúce v Únii budú môcť predložiť spor pred Tribunál CETA, zatiaľ čo podniky Únie investujúce v Únii nebudú mať túto možnosť, nemožno teda kvalifikovať ako „diskriminačný“. V tejto súvislosti dotknuté strany odkazujú analogicky na judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej rozdiel v zaobchádzaní medzi osobami, na ktoré sa vzťahujú pravidlá stanovené v dohode uzavretej medzi členskými štátmi o zamedzení dvojitého zdanenia na jednej strane a osobami, na ktoré sa tieto pravidlá nevzťahujú, na strane druhej, nepredstavuje diskrimináciu, pretože situácie týchto dvoch kategórií osôb nie sú porovnateľné.¹⁶⁰

156 Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 4. júna 2009, Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, body 51 a 52), a zo 7. apríla 2011, Francesco Guarnieri & Cie (C-291/09, EU:C:2011:217, bod 20). Pozri tiež rozsudok z 20. novembra 2017, Petrov a i./Parlament (T-452/15, EU:T:2017:822, body 39 až 41). Pozri v súvislosti s názorom, podľa ktorého článok 21 ods. 2 Charty možno vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na spory o rozdielnom zaobchádzaní medzi občanmi Únie a štátnymi príslušníkmi tretích štátov, BRIBOSIA E., RORIVE I. a HISLAIRE J.: Article 21 – Non-discrimination. In.: *Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne, Commentaire article par article*. Bruylant, Bruxelles, 2018, s. 489 – 514, predovšetkým body 10 a 11.

157 Pozri najmä rozsudok z 22. mája 2014, Glatzel (C-356/12, EU:C:2014:350, bod 43).

158 Pozri najmä rozsudok z 21. decembra 2016, Swiss International Air Lines (C-272/15, EU:C:2016:993, bod 25 a nasl.). Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora „v Zmluve o FEÚ neexistuje všeobecná zásada ukladajúca Únii povinnosť, aby vo svojich vonkajších vzťahoch musela s rôznymi tretími krajinami zaobchádzať rovnako vo všetkých ohľadoch“ (bod 26 a citovaná judikatúra).

159 Pozri najmä rozsudok zo 7. marca 2017, RPO (C-390/15, EU:C:2017:174, bod 41 a citovaná judikatúra).

160 Pozri rozsudok z 5. júla 2005, D. (C-376/03, EU:C:2005:424, body 53 až 63).

205. V každom prípade by bolo nesprávne domnievať sa, že kanadské podniky investujúce v Únii sa z dôvodu ich možnosti obrátiť sa na Tribunál CETA nachádzajú vo zvýhodnenej situácii v porovnaní s podnikmi Únie investujúcimi v Únii. Táto možnosť by iba kompenzovala skutočnosť, že na dohodu CETA sa nemožno priamo odvolávať pred vnútroštátnymi súdmi zmluvných strán.

206. Domnievam sa, podobne ako väčšina dotknutých strán, ktoré predložili pripomienky, že iba investori každej zmluvnej strany, ktorí investujú na území druhej zmluvnej strany, sa nachádzajú v porovnateľných situáciách.

207. Ako správne uviedla nemecká vláda na pojednávaní, situácia kanadských investorov investujúcich v Únii nie je porovnateľná so situáciou európskych investorov, ktorí investujú vo svojom vlastnom hospodárskom priestore. Možno porovnať iba kanadských alebo európskych investorov, pokiaľ ide o investície, ktoré uskutočnili na území druhej zmluvnej strany. Na základe tohto porovnania sa so všetkými investormi, ktorí sa nachádzajú v porovnateľnej situácii, zaobchádza porovnateľným spôsobom. Je síce pravda, že investori každej zmluvnej strany nemajú prístup k Tribunálu CETA, pokiaľ ide o investície uskutočnené na území zmluvnej strany, od ktorej závisia. To sa vysvetľuje skutočnosťou, ako uviedla nemecká vláda, že títo investori neprevzali riziká a náklady investovania v zahraničnom hospodárskom priestore a pôsobia v právnom prostredí, ktoré je im známe.

208. Okrem toho pripomínam, že vzťahy medzi zmluvnými stranami, akými sú na jednej strane Únia a jej členské štáty a na druhej strane Kanada, sa nezakladajú na vzájomnej dôvere a že to je dôvod, pre ktorý chcú tieto zmluvné strany na základe vzájomnosti určiť štandard hmotnoprávnej a procesnej ochrany v zamýšľanej dohode. Skutočnosť, že vzájomné práva a povinnosti stanovené v dohode CETA sa uplatňujú len na investorov z jednej z dvoch zmluvných strán, je dôsledkom vyplývajúcim z podstaty tejto bilaterálnej dohody,¹⁶¹ ktorej cieľom je chrániť investorov každej zmluvnej strany pred nevýhodami, ktoré by mohli znášať pri investovaní v druhej zmluvnej strane. Vyplýva z toho, že investor Únie sa nenachádza v rovnakej situácii ako kanadský investor v súvislosti s investíciami uskutočnenými na území Únie.

209. V každom prípade, aj keby sa kanadskí investori, ktorí investovali v rámci Únie a investori Únie, ktorí investovali v rámci Únie, mali považovať za nachádzajúcich sa v porovnateľnej situácii, okolnosť, že iba prvá kategória investorov si môže uplatniť mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi zavedený dohodou CETA, je objektívne odôvodnená cieľom pozostávajúcim v povzbudení zahraničných investícií na území každej zmluvnej strany.

210. V tejto súvislosti treba uviesť, že podľa Súdneho dvora „pokiaľ sa konštatuje rozdielne zaobchádzanie s dvoma porovnateľnými situáciami, zásada rovnosti zaobchádzania nie je porušená, pokiaľ je tento rozdiel náležite odôvodnený“¹⁶². Podľa ustálenej judikatúry je to tak v prípade, „ak je rozdielne zaobchádzanie v súlade s právne prípustným cieľom sledovaným opatrením, ktoré takýto rozdiel zavádza, a je tomuto cieľu primerané“¹⁶³.

211. Ako som už uviedol, Súdny dvor rozhodol, že „inštitúcie a orgány Únie disponujú pri riadení vonkajších vzťahov širokou voľnosťou politického rozhodovania“ a že „riadenie vonkajších vzťahov nevyhnutne zahŕňa rozhodnutia politickej povahy“¹⁶⁴. Z toho vyplýva, že inštitúciám Únie treba v tomto rámci priznať širokú mieru voľnej úvahy, takže súdne preskúmanie toho, či je rozdielne zaobchádzanie v súlade s právne prípustným cieľom sledovaným opatrením, ktoré takýto rozdiel zavádza, a či je primerané tomuto cieľu, sa musí obmedziť len na zjavne nesprávne posúdenie.¹⁶⁵

161 Pozri v tomto smere návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet vo veci Achmea (C-284/16, EU:C:2017:699, bod 75).

162 Pozri najmä rozsudok zo 7. marca 2017, RPO (C-390/15, EU:C:2017:174, bod 52 a citovaná judikatúra).

163 Tamže (bod 53 a citovaná judikatúra).

164 Pozri najmä rozsudok z 21. decembra 2016, Swiss International Air Lines (C-272/15, EU:C:2016:993, bod 24).

165 Pozri najmä rozsudok zo 7. marca 2017, RPO (C-390/15, EU:C:2017:174, bod 54 a citovaná judikatúra).

212. Právnu prípustnosť cieľa sledovaného v rámci zavedenia SSI pritom nemožno dôvodne spochybníť. V tejto súvislosti odkazujem na body 173 až 178 vyššie, v ktorých som uviedol, že zavedenie SSI je v súlade s cieľmi, ktoré Zmluvy zverujú Únii v rámci jej vonkajšej činnosti a predovšetkým pri výkone jej spoločnej obchodnej politiky, medzi ktorými sa nachádza cieľ pozostávajúci z podpory zahraničných investícií na základe vzájomnosti. Mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi, ktorý je zavedený dohodou CETA, tvorí neoddeliteľnú súčasť ochranného rámca stanoveného touto dohodou, takže vyjednávači danej dohody sa v rámci voľnej úvahy, ktorá je im priznaná, mohli oprávnenne domnievať že bez tohto mechanizmu by dohoda CETA nedosiahla tak účinným spôsobom svoj cieľ, ktorým je podporiť a pritiahnúť zahraničné investície.

213. Z vyššie uvedených úvah podľa mňa vyplýva, že ustanovenia kapitoly 8 dohody CETA neporušujú všeobecnú zásadu rovnosti zaobchádzania.¹⁶⁶

214. Pokiaľ ide o druhú časť otázok Belgického kráľovstva, ktoré sa týkajú v podstate toho, či by Tribunál CETA mohol neutralizovať účinky pokuty uloženej Komisiou alebo orgánom hospodárskej súťaže jedného z členských štátov rozhodnutím o priznaní náhrady škody v zodpovedajúcej sume kanadskému investorovi, domnievam sa, podobne ako väčšina dotknutých strán, ktoré predložili pripomienky, že viaceré pravidlá obmedzujú riziko, že by Tribunál CETA mohol bez toho, aby prekročil svoju právomoc, rozhodnúť, že pokuta uložená kanadskému investorovi podľa práva hospodárskej súťaže Únie porušuje pravidlo ochrany investícií stanovené v kapitole 8 dohody CETA.

215. Treba teda pripomenúť, že článok 8.9 ods. 1 a 2 dohody CETA uznáva právo zmluvných strán na reguláciu na ich územiach na účely dosiahnutia legitímnych cieľov verejného záujmu. Ako správne uvádza Rada vo svojich pripomienkach, toto právo zahŕňa právo zachovať alebo vykonať politiky sledujúce boj s protisúťažným správaním vo vnútornom trhu Únie.¹⁶⁷

216. Okrem toho, v rámci kapitoly 17 dohody CETA s názvom „Politika hospodárskej súťaže“ článok 17.2 ods. 1 stanovuje, že „zmluvné strany uznávajú význam voľnej a nenarušenej hospodárskej súťaže v svojich obchodných vzťahoch. Uznávajú, že protisúťažné podnikateľské správanie môže narušiť riadne fungovanie trhov a oslabuje výhody liberalizácie obchodu“. Okrem toho odsek 2 tohto článku stanovuje, že „zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia na potieranie protisúťažného podnikateľského správania, pričom uznávajú, že takéto opatrenia posilnia plnenie cieľov tejto dohody“.

217. So zreteľom na ustanovenia obsiahnuté v článku 8.9 ods. 1 a 2 dohody CETA, ako aj v kapitole 17 tejto dohody, riziko neutralizácie rozhodnutí prijatých zmluvnými stranami na účely sankcionovania protisúťažného správania sa mi zdá byť úzko vymedzené.

218. K týmto zárukám hmotnoprávnej povahy sa pridávajú procesné záruky spomenuté v mojich predchádzajúcich úvahách, pozostávajúce na jednej strane z povinnosti Tribunálu CETA podľa článku 8.31 ods. 2 tejto dohody postupovať podľa výkladu vnútroštátneho práva podaného súdmi a orgánmi dotknutej zmluvnej strany a na druhej strane v náprave, pokiaľ je to potrebné, nesprávneho výkladu podaného týmto Tribunálom, vďaka existencii mechanizmu odvolania alebo možnosti Spoločného výboru prijať záväzný výklad dohody CETA.

219. Z týchto úvah vyplýva, že požiadavka efektívnosti práva hospodárskej súťaže Únie nie je podľa mňa dotknutá zavedením SSI.

¹⁶⁶ Pozri v tom istom zmysle rozhodnutie č. 2017-749-DC, ktoré vydal Conseil constitutionnel (France) (Ústavný súd, Francúzsko) 31. júla 2017, o Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohode medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej (JORF z 11. augusta 2017).

¹⁶⁷ Okrem toho pripomínam, že bod 6 písm. a) Spoločnej listiny o výklade uvádza, že dohoda CETA „obsahuje moderné investičné pravidlá, ktorými sa zachováva právo vlád na reguláciu vo verejnom záujme, a to vrátane prípadu, keď táto regulácia má vplyv na zahraničné investície, pričom sa zároveň zaisťujú vysoká úroveň ochrany investícií a zabezpečí spravodlivé a transparentné riešenie sporov“. Bod 6 písm. b) tejto spoločnej listiny o výklade dodáva, že „v dohode CETA sa objasňuje, že vlády môžu meniť svoje zákony bez ohľadu na to, či to môže negatívne ovplyvniť investíciu alebo očakávania investora týkajúce sa zisku. Pozri tiež, všeobecnejšie, bod 2 tejto Spoločnej listiny o výklade.“

C. O zlučiteľnosti oddielu F kapitoly 8 dohody CETA s právom na prístup k nezávislému a nestrannému súdu

220. Belgické kráľovstvo sa pýta, či oddiel F kapitoly 8 dohody CETA je zlučiteľný s článkom 47 Charty posudzovaným samostatne alebo v spojení so zásadou rovnosti zaobchádzania zakotvenou v článkoch 20 a 21 Charty. Tento členský štát v danej časti svojej žiadosti o stanovisko odkazuje tiež na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k článku 6 EDLP.

221. Belgické kráľovstvo v tejto súvislosti po prvé uvádza, že režim stanovený v tomto oddiele F by mohol nadmerne sťažiť prístup malých a stredných podnikov k Tribunálu CETA, keďže článok 8.27 ods. 14 dohody CETA stanovuje, že poplatky a výdavky členov Tribunálu v senáte zriadenom na prejednávanie vecí budú hradené stranami zúčastnenými na spore a že článok 8.39 ods. 5 dohody CETA uvádza, že tak náklady konania – ktoré zahŕňajú výdavky sekretariátu ICSID –, ako aj náklady na právne zastupovanie a pomoc bude znášať – okrem výnimočných okolností – neúspešná strana.

222. Navyše dohoda CETA v súčasnosti neponúka možnosť poskytnúť právnu pomoc, zatiaľ čo článok 47 tretí odsek Charty výslovne zakotvuje právo na túto pomoc v prípade, ak je potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti, a Súdny dvor v bode 59 svojho rozsudku z 22. decembra 2010, DEB¹⁶⁸, spresnil, že toto právo sa vzťahuje aj na podniky.

223. Riziko povinnosti znášať trovy konania v celom rozsahu vo finančne nákladných konaniach by mohlo odradiť investora, ktorý má k dispozícii iba obmedzené finančné prostriedky, podať sťažnosť. Je možné sa preto domnievať, že dohoda CETA zasahuje do práva na prístup k súdu.

224. Belgické kráľovstvo sa po druhé pýta na zlučiteľnosť podmienok odmeňovania členov zvažovaných tribunálov, tak ako sú stanovené v článku 8.27 ods. 12 až 15 a v článku 8.28 ods. 7 písm. d) dohody CETA, s právom na prístup k „nezávisl[ému] a nestrann[ému] súd[u] zriaden[ému] zákonom“, ktoré je stanovené v článku 47 druhým odsekom Charty.

225. Vzhľadom na to, že tieto podmienky odmeňovania nie sú primárne určené v samotnom texte dohody CETA, ale sú ponechané vo veľkej miere na voľnú úvahu Spoločného výboru zriadeného dohodou CETA, je možné pochybovať o ich zlučiteľnosti so zásadami v oblasti rozdelenia právomocí.

226. Belgické kráľovstvo sa v tejto súvislosti domnieva, že spôsoby odmeňovania sudcov musia byť vopred stanovené normotvorcom a nemôžu byť určené výkonnou mocou. Tento členský štát sa v tomto kontexte odvoláva na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a na Magnu chartu sudcov, prijatú 17. novembra 2010 Poradnou radou európskych sudcov (CCJE).

227. Skutočnosť, že dohoda CETA stanovuje, že odmena členov zamýšľaných tribunálov nebude pozostávať (alebo zatiaľ nie) zo stálej a pravidelnej mzdy, ale z mesačného paušálneho honoráru, ku ktorému sa prirátajú poplatky v závislosti od odpracovaných dní venovaných určitému sporu, by sa tiež mohla ukázať ako nezlučiteľná s právom na prístup k nezávislému a nestrannému súdu.

228. Belgické kráľovstvo v tejto súvislosti odkazuje na článok 6.1 Európskej charty štatútu sudcov, prijatej od 8. do 10. júla 1998 Radou Európy, v zmysle ktorého výška platov sudcov má byť stanovená tak, „aby ich chránila pred tlakmi na ovplyvňovanie ich rozhodovania a vôbec ich konania v rámci im zverených právomocí, ktoré by poškodili ich nezávislosť a nestrannosť“. Belgické kráľovstvo cituje tiež rôzne odporúčania prijaté v rámci Rady Európy, podľa ktorých majú byť platy sudcov určené podľa všeobecnej sadzby a nie podľa ich výkonov.

168 C-279/09, EU:C:2010:811.

229. Z podmienok odmeňovania aktuálne stanovených dohodou CETA vyplýva, že odmeňovanie by záviselo čiastočne od počtu sporov začatých na návrh investorov. Z tohto dôvodu by rozvoj judikatúry v prospech investorov mohol mať pozitívny vplyv na odmeňovanie.

230. Belgické kráľovstvo sa po tretie pýta na zlučiteľnosť mechanizmu určovania členov zvažovaných tribunálov, tak ako je stanovený v článku 8.27 ods. 2 a 3 a v článku 8.28 ods. 3 a 7 písm. c) dohody CETA, s článkom 47 druhým odsekom Charty.

231. Uvádza, že títo členovia sú menovaní Spoločným výborom, teda výkonným orgánom CETA, ktorému spolupredsedia minister Kanady pre medzinárodný obchod a člen Európskej komisie zodpovedný za obchod (alebo nimi určené osoby).¹⁶⁹

232. Z Európskej charty štatútu sudcov, o ktorú sa už opiera Európsky súd pre ľudské práva a na ktorú sa okrem toho odvolávajú odporúčania CCJE, vyplýva, že pokiaľ sú sudcovia menovaní výkonnou mocou, k tomuto menovaniu musí dôjsť po odporúčaní zo strany nezávislého orgánu zloženého z prevažnej časti z členov súdnej moci.

233. Belgické kráľovstvo sa po štvrté pýta na zlučiteľnosť podmienok odvolávania členov zvažovaných tribunálov, tak ako sú stanovené v článku 8.28 ods. 4 a v článku 8.30 ods. 4 dohody CETA, s článkom 47 druhým odsekom Charty.

234. Treba uviesť, že tieto ustanovenia umožňujú odvolať člena Tribunálu rozhodnutím Spoločného výboru na spoločný podnet zúčastnených strán a bez možnosti odvolania. Z Európskej charty štatútu sudcov a z odporúčaní CCJE však vyplýva, že každé rozhodnutie o odvolaní sudcu musí pochádzať od nezávislého orgánu, musí byť vydané na základe spravodlivého procesu, ktorý rešpektuje právo na obhajobu a musí byť preskúmateľné pred vyšším súdnym orgánom. V každom prípade na účely zabezpečenia nezávislosti sudcov by nemalo byť možné, aby títo sudcovia boli odvolávaní výkonnou mocou.

235. Napokon po piate sa Belgické kráľovstvo pýta na zlučiteľnosť pravidiel etiky, v súlade s ktorými musia postupovať sudcovia zvažovaných tribunálov v zmysle článku 8.28 ods. 4, článku 8.30 ods. 1 a článku 8.44 ods. 2 dohody CETA, s článkom 47 druhým odsekom Charty.

236. Uvádza, že tieto ustanovenia v podstate stanovujú, že daní členovia budú musieť dodržiavať usmernenia Medzinárodnej asociácie právnych komôr (*International Bar Association*, ďalej len „IBA“) týkajúce sa konfliktov záujmov v medzinárodnom rozhodcovskom konaní, schválené Radou IBA 22. mája 2004 (ďalej len „usmernenia“), v očakávaní prijatia kódexu správania Výborom pre služby a investície.

237. Z odporúčaní CCJE a z Magny charty sudcov vyplýva, že etické pravidlá uplatniteľné na sudcov musia pochádzať od samotných sudcov. Prínajmenšom sudcovia by mali zohrávať hlavnú úlohu pri prijímaní týchto pravidiel.

238. Belgické kráľovstvo uvádza, že usmernenia sú adresované rozhodcom a nie sudcom. Štandardy nezávislosti a nestrannosti by však mohli byť odlišné pre rozhodcov na jednej strane a pre sudcov na strane druhej.

¹⁶⁹ Článok 26.1 ods. 1 dohody CETA.

239. Uvádza tiež, že hoci dohoda CETA stanovuje vo svojom článku 8.30 ods. 1, že členovia „nesmú byť právnymi zástupcami ani stranou určenými znalcami alebo svedkami v žiadnom prebiehajúcom ani novom investičnom spore podľa tejto ani žiadnej inej medzinárodnej dohody“, naproti tomu nevyžaduje, aby oznámili svoje vedľajšie činnosti, ani *a fortiori*, aby tieto činnosti podliehali predchádzajúcemu schváleniu. Relevantné medzinárodné nástroje, akým je Európska charta štatútu sudcov však uvádzajú, že výkon vonkajšej činnosti, za ktorú sa vypláca odmena, musí byť oznámený a vopred schválený.

1. Všeobecné úvahy

240. Na účely odpovede na otázky položené Belgickým kráľovstvom pripomínam, že keď sa Únia v rámci svojich právomocí chystá uzavrieť medzinárodnú zmluvu, je povinná dodržiavať základné práva,¹⁷⁰ medzi ktorými sa nachádzajú tie, ktoré sú zakotvené v článku 47 Charty. Z tohto dôvodu v prípade, keď chce Rada uzavrieť medzinárodnú dohodu zavádzajúcu mechanizmus urovnávania sporov, ako je stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, musí dbať na to, aby podmienky prístupu k nemu a spôsoby jeho fungovania boli v súlade so základnými právami garantovanými Úniou.

241. Súdny dvor mal v súvislosti s orgánmi, ktoré sa v zmysle práva Únie považujú za „súdne orgány“ patriace do systému opravných prostriedkov v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, príležitosť zdôrazniť, že „je prvoradé, aby bola zabezpečená ochrana nezávislosti uvedených orgánov, ako to potvrdzuje článok 47 druhý odsek Charty, ktorý medzi požiadavkami týkajúcimi sa základného práva na účinný prostriedok nápravy stanovuje právo na prístup k,nezávislému‘ súdu“¹⁷¹.

242. Na úvod je preto potrebné zdôrazniť, že posúdenie, ktoré Belgické kráľovstvo žiada od Súdneho dvora v súvislosti s rôznymi aspektmi organizácie a fungovania SSI, nemôže podľa môjho názoru opomenúť, že model vybraný vyjednávačmi dohody CETA sa vyznačuje viacerými originálnymi znakmi, ktoré mu priznávajú hybridný charakter, formu kompromisu medzi rozhodcovským súdom a medzinárodným súdom. V tomto zmysle bude mechanizmus urovnávania sporov zavedený dohodou CETA obsahovať nielen charakteristiky súdu, ale aj znaky vyvedené z medzinárodného rozhodcovského konania. Hoci v zamýšľanej dohode bolo prijaté označenie „tribunál“, čo by mohlo viesť k názoru, že ide o skutočný súd, ide o mechanizmus, ktorý je výrazne inšpirovaný zásadami v oblasti rozhodcovského konania. V zmysle oddielu F kapitoly 8 dohody CETA sa použitie pravidiel týkajúcich sa investičného rozhodcovského konania prejavuje výslovným spôsobom najmä v článku 8.23 týkajúcom sa predloženia nároku Tribunálu, v článku 8.25 týkajúcom sa súhlasu s urovnaním sporu Tribunálom, v článku 8.36 týkajúcom sa transparentnosti konaní, ako aj v článku 8.41 týkajúcom sa výkonu rozhodcovských výrokov. Navyše, pokiaľ ide o odmeňovanie členov Tribunálu a etické zásady, odkaz na uplatniteľné pravidlá v oblasti rozhodcovského konania sa nachádza v článku 8.27 ods. 14 a v článku 8.30 ods. 1 dohody CETA. Napokon treba zdôrazniť, že Tribunál CETA nevydáva rozsudky, ale rozhodcovské výroky.

170 Pozri bod 195 vyššie.

171 Pozri najmä rozsudok z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, bod 53 a citovaná judikatúra). Súdny dvor v tomto rozsudku uviedol, že „požiadavka nezávislosti sudcov patrí do podstaty základného práva na spravodlivý proces, ktoré má zásadný význam ako záruka ochrany všetkých práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, a zachovania spoločných hodnôt členských štátov uvedených v článku 2 ZEÚ, najmä hodnoty právneho štátu“ (bod 48). Okrem toho Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 14. júna 2017 Online Games a i. (C-685/15, EU:C:2017:452), rozhodol, že „pokiaľ ide o právo na prístup k nezávislému a nestrannému súdu uvedené v článku 47 druhom odseku Charty, pojem ‚nezávislosť súvisiaci s úlohou súdu má dva aspekty. Prvé, vonkajšie hľadisko, predpokladá, že orgán je chránený od vonkajších zásahov alebo nátlakov, ktoré by mohli ohroziť nezávislosť rozhodovania jeho členov v súvislosti s prejednávateľnými spormi“ (bod 60). Súdny dvor pokračuje uvedením, že „druhé, vnútorné hľadisko, pridáva pojem ‚nestrannosť‘ a týka sa rovnakého odstupu od účastníkov konania a ich príslušných záujmov vo vzťahu k predmetu sporu. Toto hľadisko... vyžaduje rešpektovanie objektívnosti a neexistenciu akéhokoľvek záujmu na vyriešení sporu mimo striktného uplatnenia právneho predpisu“ (bod 61). Podľa Súdneho dvora „tieto záruky nezávislosti a nestrannosti si vyžadujú pravidlá týkajúce sa najmä fungovania súdov a procesných otázok s cieľom odstrániť akékoľvek dôvodné pochybnosti v mysliach osôb podliehajúcich súdnej právomoci, ktoré sa týkajú ovplyvniteľnosti uvedeného orgánu vonkajšími činiteľmi a jeho nestrannosti, pokiaľ ide o záujmy, ktoré sa vo veci stretávajú“ (bod 62).

243. Je tu síce výraz vôle zmluvných strán smerovať k novému systému, ktorý je inšpirovaný súdnymi systémami platnými v právnych poriadkoch týchto zmluvných strán.¹⁷² Ako správne uviedla Komisia na pojednávaní, skutočnosť, že sa tento orgán inšpiruje súdnymi systémami, z neho ešte nerobí súd v plnom zmysle slova, no nerobí z neho ani tradičný rozhodcovský orgán.

244. Otázky formulované Belgickým kráľovstvom vychádzajú z predpokladu, že mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi stanovený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA treba považovať za skutočný súd. Vychádzajúc z tohto predpokladu, tento členský štát spochybňuje viacero aspektov týkajúcich sa organizácie a fungovania tohto mechanizmu s ohľadom na štandardy, ktoré boli definované na účely uplatnenia na súdy. Vzhľadom však na hybridný charakter daného mechanizmu sa mi tento predpoklad zdá nesprávny. Vyplýva z toho, že štandard nezávislosti a nestrannosti, ktorý je požadovaný pre orgán tohto typu, musí byť primeraný vyššie uvedeným osobitostiam.

245. V tomto rámci by posúdenie Súdnym dvorom malo byť podľa môjho názoru vedené konštatovaním, podľa ktorého sa vyjednávači zamýšľanej dohody zhodli na modele, ktorý z viacerých hľadísk zavádza vylepšenia v porovnaní s pravidlami platnými v klasickom investičnom rozhodcovskom konaní, či už z hľadiska transparentnosti konaní alebo nezávislosti pri zaobchádzaní so sťažnosťami. Hoci sa dá model tohto typu vždy zdokonaľiť, Súdny dvor by mal podľa môjho názoru vziať do úvahy, že ide o model dojednaný dvojstranne na základe vzájomnosti, a posúdiť v tejto súvislosti, či tento model obsahuje dostatočnú úroveň záruk.

246. V súvislosti s tým, čo bolo práve uvedené, by posúdenie požadované zo strany Belgického kráľovstva malo byť vykonané aj pri zohľadnení skutočnosti, že model zavedený v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA je iba jednou etapou smerom k vytvoreniu mnohostranného investičného tribunálu a súvisiaceho odvolacieho mechanizmu, o čom svedčí völa prejavená v tomto smere zmluvnými stranami v bode 8.29 dohody CETA.¹⁷³ Podľa môjho názoru treba teda zohľadniť súčasne experimentálny a vyvíjajúci sa charakter skúmaného mechanizmu.

247. Okrem toho treba zdôrazniť, že procesné ustanovenia uvedené v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA vyžadujú z viacerých hľadísk prijatie zásad Spoločným výborom alebo Výborom pre služby a investície na účely ich vykonávania. Komisia počas tohto konania o stanovisku oznámila Súdnemu dvoru, že začala pracovať po prvé na organizácii a fungovaní Odvolacieho tribunálu, po druhé na záväznom kódexe správania sledujúcom posilnenie záruk nestrannosti a nezávislosti členov tribunálov a rozhodcov a po tretie na pravidlách v oblasti mediácie, ktoré majú byť využívané stranami zúčastnenými na sporoch. Podľa môjho názoru by Súdny dvor mal zohľadniť záväzky prijaté zmluvnými stranami smerujúce k spresneniu procesných záruk, ktoré sú stanovené v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, ktorá nemôže obsahovať všetky podrobnosti týkajúce sa organizácie a fungovania SSI.

248. Navyše, na účely odpovede na otázku opakovane položenú Belgickým kráľovstvom v žiadosti o stanovisko sa mi samo osebe nezdá hodné kritiky, s ohľadom na práva zakotvené v článku 47 Charty, že v rámci medzinárodnej dohody, akou je CETA, má orgán zložený čiastočne zo zástupcov Únie a zástupcov Kanady, ktorého rozhodnutia sú prijímané na základe vzájomnej dohody,¹⁷⁴ taký, akým je Spoločný výbor CETA stanovený v článku 26 tejto dohody,¹⁷⁵ za úlohu vykonávať viacero ustanovení týkajúcich sa organizácie a fungovania SSI, keďže oddiel F kapitoly 8 dohody CETA stanovuje všeobecný rámec mechanizmu, určujúc jeho základné znaky.

¹⁷² Pozri bod 6 písm. f) Spoločnej listiny o výklade.

¹⁷³ Pozri tiež v tomto zmysle bod 6 písm. i) Spoločnej listiny o výklade, ako aj vyhlásenie č. 36.

¹⁷⁴ Pozri článok 26.3 ods. 3 dohody CETA.

¹⁷⁵ Výbor pre služby a investície predstavuje špecializovaný výbor vytvorený pod záštitou Spoločného výboru CETA [pozri článok 26.2 ods. 1 písm. b) dohody CETA].

249. Ako zdôraznilo viacero dotknutých účastníkov, dvojstranné a paritné zloženie Spoločného výboru, ako aj spôsob jeho rozhodovania na základe vzájomnej dohody podporujú prijímanie rozhodnutí týmto výborom, ktoré sú v súlade s pravidlami obsiahnutými v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA. Aby mohlo byť rozhodnutie prijaté týmto výborom, musí mať totiž podporu na jednej strane Únie a jej členských štátov a na druhej strane Kanady, pričom každá zo zmluvných strán môže namietať proti rozhodnutiu, o ktorom by sa domnievala, že sa odkláňa od zásad nezávislosti a nestrannosti alebo od práva na účinný prostriedok nápravy. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že na základe vzájomnosti, ktorá je v centre zamýšľanej dohody, bude mať každá zmluvná strana za úlohu podporiť rozhodnutia, ktoré môžu ich investorom zaručiť v prípade, že pôsobia na území druhej zmluvnej strany, urovnávanie sporov v súlade s požiadavkami rýchlosti, odbornosti, nezávislosti a nestrannosti. To isté platí pre záujem každej zmluvnej strany, ktorá bude v postavení odporcu v rámci sporu.

250. Dodávam, že stanoviská, ktoré bude Únia obhajovať v rámci Spoločného výboru CETA, budú musieť byť prijaté v súlade s článkom 218 ods. 9 ZFEÚ, čo znamená, že budú musieť dodržiavať požiadavky práva Únie vrátane základných práv, a to pod dohľadom Súdneho dvora.¹⁷⁶

251. Na základe toho v nasledujúcich úvahách uvediem, ktoré procesné záruky podľa mňa umožňujú v súvislosti s každým z aspektov zdôraznených Belgickým kráľovstvom zabezpečiť dostatočnú úroveň ochrany práva na prístup k nezávislému a nestrannému súdu, zakotveného v článku 47 Charty.

2. O prístupe malých a stredných podnikov k Tribunálu CETA

252. Pripomínam, že Tribunál CETA nemá výlučnú právomoc rozhodovať o žalobách podaných zahraničnými investormi v oblasti ochrany investícií. Predstavuje iba alternatívny spôsob urovnávania sporov v tejto oblasti týkajúcich sa uplatňovania dohody CETA, ktorý sa pridáva k prostriedkom nápravy, ktoré sú ponúkané zmluvnými stranami. Preto v rozsahu, v akom vnútroštátne právo zmluvných strán obsahuje primerané ochranné ustanovenia,¹⁷⁷ zavedenie SSI nebráni zahraničným investorom hľadať ochranu svojich investícií obrátením sa na sudy týchto zmluvných strán na účely uplatnenia vnútroštátneho práva týchto strán. Títo investori si teda budú môcť uplatňovať procesné záruky, najmä pokiaľ ide o právnu pomoc, ktoré existujú pred súdmi zmluvných strán.

253. Okrem toho, pokiaľ si zahraniční investori naopak zvolia obrátiť sa na Tribunál CETA, dobrovoľne sa vzdávajú¹⁷⁸ možnosti obrátiť sa na sudy zmluvných strán, a teda procesných záruk, ktoré existujú pred týmito súdmi.

254. V každom prípade obava vyjadrená Belgickým kráľovstvom v súvislosti so zohľadnením finančnej situácie investorov, ktorí chcú predložiť nárok na Tribunál CETA, predovšetkým pokiaľ ide o malé a stredné podniky, bola zohľadnená zmluvnými stranami na účely poskytnutia odpovedí umožňujúcich zabezpečiť efektívny prístup k tomuto spôsobu urovnávania sporov.

255. Hoci pravidlo stanovené v článku 8.39 ods. 5 dohody CETA, podľa ktorého náklady konania a iné primerané náklady, vrátane nákladov na právne zastupovanie a pomoc, znáša neúspešná strana zúčastnená na spore, sleduje legitímny cieľ pozostávajúci v odradení od zneužívajúcich konaní, to isté ustanovenie umožňuje Tribunálu odchyliť sa od tohto pravidla, keď to „okolnosti nároku“ odôvodňujú,

¹⁷⁶ Pozri v tomto zmysle stanovisko 1/00 (bod 39).

¹⁷⁷ Čo je nepochybné, pokiaľ ide o Úniu a jej členské štáty.

¹⁷⁸ Pozri, pokiaľ ide o súhlas investora s urovaním sporu Tribunálom v súlade s postupmi stanovenými v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA, článok 8.22 ods. 1 písm. a) tejto dohody. Pokiaľ ide o stiahnutie, späťvzatie alebo vzdanie sa práva podať návrh pred súdom zmluvnej strany, pozri článok 8.22 ods. 1 písm. f) a g) dohody CETA.

čo by sa podľa môjho názoru mohlo vykladať spôsobom zahŕňajúcim finančnú situáciu navrhovateľa.¹⁷⁹ Z tohto dôvodu Tribunal disponuje určitou voľnosťou na účely zmiernenia mechanického uplatňovania, ktoré by mohlo byť v niektorých konkrétnych prípadoch príliš rigorózne, zásady, podľa ktorej náklady konania a iné náklady musí znášať neúspešná strana.

256. Citujem tiež článok 8.27 ods. 9 dohody CETA ako opatrenie umožňujúce znížiť náklady konania, ktorý umožňuje stranám zúčastneným na spore „dohodnúť, že určitú vec prejedná jediný člen Tribunalu, ktorý bude určený náhodne spomedzi štátnych príslušníkov tretích krajín. Odporca s porozumením zváži žiadosť navrhovateľa, aby vec prejednával jediný člen Tribunalu, najmä ak je navrhovateľ malý alebo stredný podnik...“. Treba tiež zdôrazniť, že ako vyplýva z článku 8.19 dohody CETA, riešenie sporov z mierom je podporované, keďže na tento účel bol zorganizovaný režim konzultácií.¹⁸⁰ V tomto rámci článok 8.19 ods. 3 dohody CETA stanovuje, že „strany zúčastnené na spore môžu viesť konzultácie prostredníctvom videokonferencie alebo inými prostriedkami, ak je to vhodné, napríklad v prípade, že investor je malý alebo stredný podnik“.

257. Napokon článok 8.39 ods. 6 dohody CETA stanovuje, že „Spoločný výbor CETA zváži zavedenie dodatočných pravidiel zameraných na zníženie finančnej záťaže navrhovateľov, ktorí sú fyzickými osobami alebo malými a strednými podnikmi. Takéto dodatočné pravidlá môžu predovšetkým zohľadniť finančné zdroje takýchto navrhovateľov a výšku požadovanej kompenzácie“.

258. Ide o problematiku zohľadnenú vo vyhlásení č. 36, ktoré obsahuje nasledujúce záväzky:

„Prístup najslabších používateľov k týmto novým súdom, teda [malých a stredných podnikov] a fyzických osôb, sa zlepší a uľahčí. Na tento účel:

- sa spoločný výbor bude usilovať, aby sa v súlade s článkom 8.39 ods. 6 CETA čo najskôr prijali dodatočné pravidlá zamerané na zníženie finančnej záťaže navrhovateľov, ktorí sú fyzickými osobami alebo malými a strednými podnikmi.
- Komisia nezávisle od výsledku rokovaní v rámci Spoločného výboru navrhne vhodné opatrenia (spolu-)financovania žalôb malých a stredných podnikov na tomto súde z verejných prostriedkov, ako aj poskytovanie technickej pomoci.“

259. So zreteľom na tieto skutočnosti sa domnievam, že oddiel F kapitola 8 dohody CETA neporušuje právo na prístup k súdu, zakotvené v článku 47 Charty.

3. O podmienkach odmeňovania členov Tribunalu a Odvolacieho tribunálu

260. Uvádzam, že článok 8.27 ods. 12 až 15 dohody CETA stanovujú základné znaky režimu odmeňovania členov Tribunalu CETA, a síce v prvej etape mesačné paušálne honoráre vyplácané rovnakou časťou dvoma stranami, doplnené o poplatky a výdavky určené v súlade s článkom 14 ods. 1 administratívnych a finančných predpisov Dohovoru ICSID, ktoré sú rozdelené Tribunalom medzi strany zúčastnené na spore v súlade s článkom 8.39 ods. 5 dohody CETA. Tieto dve zložky odmeny členov Tribunalu zahŕňajúce fixnú časť a časť závislú od počtu a náročnosti sporov, o ktorých rozhodujú, sú v súlade s hybridným charakterom zavedeného mechanizmu urovnávania sporov, ako aj

¹⁷⁹ Navyše článok 8.39 ods. 5 dohody CETA stanovuje, že „ak boli úspešné len niektoré časti nároku, náklady sa upravujú úmerne počtu alebo rozsahu týchto úspešných častí nárokov“.

¹⁸⁰ Pozri tiež v rovnakom zmysle článok 8.20 dohody CETA, ktorý umožňuje stranám zúčastneným na spore dohodnúť sa, že využijú mediáciu.

so skutočnosťou, že prinajmenšom na začiatku títo členovia nebudú v Tribunále zamestnaní na plný pracovný úväzok. Okrem toho nezávislosť a nestrannosť členov Tribunálu sa mi nezdájú byť ako také ovplyvnené pravidlom stanoveným v článku 8.27 ods. 12 dohody CETA, podľa ktorého bude výška mesačného paušálneho honoráru určená Spoločným výborom CETA.¹⁸¹

261. To isté platí podľa mňa pre pravidlo stanovené v článku 8.27 ods. 15 dohody CETA, ktoré umožní zahájiť druhú etapu, podľa ktorej „Spoločný výbor CETA môže rozhodnúť, že sa paušálny honorár a iné poplatky a výdavky zmenia na pravidelnú mzdu, pričom rozhodne aj o uplatniteľných modalitách a podmienkach“. Toto pravidlo zodpovedá vôli vyjadrenej vo vyhlásení č. 36 „pristúpiť k tomu, že sudcovia budú zamestnaní na plný pracovný čas“ a odráža vyvíjajúci sa charakter mechanizmu, o ktorý sa usilujú zmluvné strany, ktorý má postupne nadobudnúť znaky skutočného súdu.

4. O podmienkach určovania a prípadného odvolávania členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu

262. Postup určovania členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu je stanovený v článku 8.27 ods. 2 a 3 a v článku 8.28 ods. 3 a 7 dohody CETA, z ktorých najmä vyplýva, že sú určené rozhodnutím Spoločného výboru CETA.

263. Oddiel F kapitoly 8 dohody CETA obsahuje základné pravidlá umožňujúce vymedziť túto výkonnú právomoc zverenú Spoločnému výboru CETA na účely zabezpečenia nezávislosti a nestrannosti členov, ktorí budú určení.

264. Z článku 8.27 ods. 4 dohody CETA tak vyplýva, že výber Spoločného výboru sa musí zamerať na kandidátov, ktorí „budú mať kvalifikáciu požadovanú vo svojich príslušných krajinách na ustanovenie do sudcovskej funkcie, resp. to budú právnici, ktorí sú uznávanými odborníkmi“. To isté ustanovenie tiež uvádza, že „budú mať preukázateľné odborné znalosti v oblasti medzinárodného práva verejného“ a že „je žiaduce, aby mali odborné znalosti z oblasti medzinárodného investičného práva, medzinárodného obchodného práva a z riešenia sporov vyplývajúcich z medzinárodných investičných alebo obchodných dohôd“¹⁸².

265. Po ich určení sú členovia Tribunálu a Odvolacieho tribunálu povinní dodržiavať článok 8.30 dohody CETA s názvom „Etika“, ktorého odsek 1 je osobitne určený na zabezpečenie ich nezávislosti a nestrannosti.¹⁸³

266. V súlade s článkom 8.30 ods. 4 dohody CETA „na základe odôvodneného odporúčania predsedu Tribunálu alebo na spoločný podnet strán zúčastnených na spore, tieto strany môžu prostredníctvom rozhodnutia Spoločného výboru CETA odvolať člena Tribunálu, ak je jeho správanie nezlučiteľné s povinnosťami stanovenými v odseku 1, ako aj s jeho zotrvaním vo funkcii člena Tribunálu“.

267. Vyššie uvedené záruky vyplývajúce z dvojstranného a paritného zloženia Spoločného výboru, ako aj zo spôsobu jeho rozhodovania na základe vzájomnej dohody umožňujú podľa môjho názoru domnievať sa, že ani určenie, ani prípadné odvolanie člena Tribunálu alebo Odvolacieho tribunálu nebude podliehať iným podmienkam než tým, ktoré sú stanovené v článku 8.27 ods. 4 a v článku 8.30 ods. 1 dohody CETA.

181 V tejto otázke odkazujem na moje všeobecné úvahy týkajúce sa Spoločného výboru CETA (pozri body 248 až 250 vyššie). Pozri tiež, pokiaľ ide o odmeňovanie členov Odvolacieho tribunálu, článok 8.28 ods. 7 písm. d) dohody CETA.

182 Pozri, pokiaľ ide o Odvolací tribunál, článok 8.28 ods. 4 dohody CETA.

183 Tamže.

5. O etických pravidlách uplatniteľných na členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu

268. Je potrebné citovať článok 8.30 ods. 1 dohody CETA, ktorý stanovuje presné pravidlá určené na zabezpečenie nezávislosti a nestrannosti členov Tribunálu a Odvolacieho tribunálu:

„Členovia Tribunálu budú nezávislí. Nesmú byť spojení so žiadnou vládou.^[184] Pokiaľ ide o záležitosti týkajúce sa sporu, nebudú prijímať pokyny od žiadnej organizácie, resp. vlády. Nebudú sa zúčastňovať posudzovania akéhokoľvek sporu, ktorý by mohol spôsobiť priamy či nepriamy konflikt záujmov. Musia dodržiavať [usmernenia] alebo všetky doplňujúce pravidlá prijaté podľa článku 8.44 ods. 2 Po svojom určení nesmú byť právnymi zástupcami ani stranou určenými znalcami alebo svedkami v žiadnom prebiehajúcom ani novom investičnom spore podľa tejto ani žiadnej inej medzinárodnej dohody.“

269. Na účely zabezpečenia dodržiavania týchto požiadaviek treba okrem článku 8.30 ods. 4 dohody CETA, ktorý som už citoval vyššie, spomenúť článok 8.30 ods. 2 tejto dohody, ktorý stanovuje možnosť pre stranu zúčastnenú na spore, ktorá sa domnieva, že určitý člen Tribunálu je v konflikte záujmov, „vyzvať predsedu Medzinárodného súdneho dvora, aby vydal rozhodnutie vo veci námietky voči určeniu tohto člena“.

270. Okrem toho ustanovenia obsiahnuté v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA týkajúce sa nezávislosti a nestrannosti majú byť doplnené o kódex správania, o ktorom článok 8.44 ods. 2 dohody CETA stanovuje, že má byť prijatý Výborom pre služby a investície.¹⁸⁵ Podľa tohto ustanovenia bude daný kódex upravovať oblasti zahŕňajúce povinnosti v oblasti zverejňovania, nezávislosti a nestrannosti členov, ako aj dôvernosti. Tento kódex tým prispeje k spresneniu a posilneniu záruk, ktoré sa už výslovne nachádzajú v článku 8.30 ods. 1 dohody CETA, na účely predchádzania konfliktom záujmov, najmä pokiaľ ide o vonkajšie činnosti členov a ich predchádzajúce schválenie.¹⁸⁶

271. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody sa pri náležitom zohľadnení všeobecných úvah, ktoré som uviedol, domnievam, že ustanovenia uvedené v oddiele F kapitoly 8 dohody CETA neporušujú právo na prístup k nezávislému a nestrannému súdu, zakotvené v článku 47 Charty, v rozsahu, v akom zabezpečujú úroveň ochrany tohto práva, ktorá je prispôbená osobitným charakteristikám mechanizmu urovnávania sporov medzi investormi a štátmi, stanovenému v tomto oddiele.

IV. Návrh

272. So zreteľom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor vydal nasledujúce stanovisko:

Oddiel F kapitoly 8 Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) medzi Kanadou na jednej strane a Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane druhej, zavádzajúci mechanizmus urovnávania sporov týkajúcich sa investícií medzi investormi a štátmi, je zlučiteľný so Zmluvou o Európskej únii, Zmluvou o fungovaní Európskej únie a Chartou základných práv Európskej únie.

184 Do textu vložená poznámka pod čiarou spresňuje v tejto súvislosti, že „skutočnosť, že osoba dostáva odmenu od vlády, sama osebe neznamená, že táto osoba nesmie byť určená za člena Tribunálu“. Komisia v tomto smere na pojednávaní uviedla, že kategória, ktorej sa toto spresnenie osobitne týka, je kategória univerzitných profesorov, ktorí dostávajú odmenu od štátu, ale splňajú tiež požiadavky nezávislosti a nestrannosti. Komisia tiež uviedla kategóriu osôb, ktoré poberajú od štátu starobný dôchodok. V každom prípade je jasné, že tieto osoby naďalej podliehajú všetkým pravidlám stanoveným v článku 8.30 dohody CETA na účely predchádzania a v prípade potreby sankcionovania prípadného konfliktu záujmov, ktorý by mohol narušiť ich nezávislosť a nestrannosť.

185 Podľa pododseku dva tohto ustanovenia „zmluvné strany vyvinú maximálne úsilie s cieľom zabezpečiť, aby bol tento kódex správania prijatý najneskôr v prvý deň predbežného vykonávania alebo nadobudnutia platnosti tejto dohody a v žiadnom prípade nie neskôr ako dva roky po tomto dátume“. Pozri tiež bod 6 písm. f) Spoločnej listiny o výklade, ako aj vyhlásenie č. 36, ktoré stanovuje, že „požiadavky na etiku členov tribunálov... sa čo najskôr... podrobnejšie rozpracujú vo forme povinného a záväzného kódexu správania...“.

186 Nemecká vláda vo svojich pripomienkach v tejto súvislosti uvádza, že všeobecné pravidlo č. 3 usmernení IBA, ktoré budú musieť členovia Tribunálu a Odvolacieho tribunálu dodržiavať, v súlade s článkom 8.30 ods. 1 dohody CETA, stanovuje širokú informačnú povinnosť, pokiaľ ide o všetky skutočnosti, ktoré by mohli narušiť nezávislosť a nestrannosť rozhodcov.